!Ирай страналарның пролетарийлері, пірікклеңер!

Ленин чолы

КПСС-тың ХАКАСИЯДАҒЫ ОБЛАСТЬ КОМИТЕДІ ПАЗА ЧОН ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ХАКАСИЯДАҒЫ ОБЛАСТЬ СОВЕДІ СЫҒАРЧАЛАР

1927 чылдағы 1 июньнаң сығарылча | № 147 (8333) | Пүүн суббота, 8 декабрь 1979 чыл | Пазы 2 ахча

Партком чыылии

Пу пазда «Ағбанвагонмаш» пірігістің контейнерлер итчең заводында «Ағбанвагонстрой» треституегі паза пірігістегі партком нарның пірге чыылии иртken. Анда заводтың чылда 24 муң контейнер сығарчаң күзі паза 5 муң тонна тимір хайыдырчаң цегин тоғысха кирері ӱзӱрілген.

«Ағбанвагонстрой» треститің устағчызының орынчызы А. Н. Бельтиков паза «Ағбанвагонмаш» пірігістің пӱдірігче ӧӧн инженері А. А. Красноносов контейнер заводының пӱдіриндегі киректерні искір пиргеннер. Пӱдірігде араласчатхан организацияларның устағчылары чахылған тоғыс хайди толдырылчатханын чарытханнар.

Таныхтир кирек, чылда 24 муң контейнер сығарчаң күстер тоғысха кирілері ікінчілестіг. Пӱдірігчілер паза монтаж итченнер көрілер тоғыстарны толдыр полбинчалар. Контейнерлер сырлачаң линияда, ідӧк механизмніг складтар чығчаң орында тоғыс уғаа чазыг парча. Заводтың ӧӧн лабораториязында тоғыстар апарылбинохча. 75-ші управлениенің пӱдірігчілері пу объекттерні тимге сығарар ӱчӱн нандырығны кӧдірерге кирек.

«Северовостокэлектромонтаж» треститің Ағбандағы управлениезінің бригадалары брт ӱзірчең автомат тиріглерін, насос станциязын тургысчалар. Олар даа тоғыстарын айныт полбинчалар.

Чыылығда ідӧк стандарттыг нимес тиріглер тузында пірілбинчаткені таныхталған. Мында пыролыг полча заказчик «Ағбанвагонмаш» пірігіс. Амды мында пӱдірігг организацияларының тоғызың чӧптіг итчең ӧнетің штаб тӧстелген. Андар вӱдірігде істенчеткен коллективтерніng устағчылары кірілгеннер.

Л. СОЛОНЕНКО.

Ағбандағы «Соян» фабрикада

ЧИИТТЕР ӦТКІНІ ӦСЧЕ

Елена Ивановна Криворучко Ағбандағы ӧдік тікчең «Соян» фабрикада пір чыл ла тоғын салған. Пеер ол Новосибирсктегі ниик промышленность институдын тоосхан соонда килген. Пастағы туста ӧдік тікчең ікінчі цехта мастер полып тоғынған. Октябрь айда иртken сан пірістіг паза табығлыг чыылығда аны фабрикадағы комсомол организациязының хачызына таап салғаннар.

— Пістің фабрикада, — чоохтапча ол, — 340 комсомолец істенче. Наа табылған комитет прайзына чидерін, социализм марығлазында аралазарға тартарын паза ӱгредігнең хабарын ӧӧн пӧгінге тургыс салған.

Комсомол комитединде 11 кізі. Полғаны ла пірее тоғыс ӱчӱн нандырча. Хайзы социализм марығлазын алғыдарынаң теелісче, саарбахтарнаң тоғынары ӱчӱн пасхазы нандырча, ӱгредіг сурии ӱзінчізінің холында. Прай тоғыс ырах кӧрістіг план хоостыра анарылча. Ӧӧн хайыр чиитгерні коммунизм кибірліг ӧскіреріне, оларның ӧткінін кӧдіреріне айландырылча.

Ӧдік тікчең «Соян» фабриканың чиит улузы В. И. Ленинніng 110 чазы толчатханына паза Хакас автоном облазының 50 чылына чарыдылған марығны алғытча. Саблыр таныларны турыстыр сыйыхнаң удурлирға чарадыш, комсомол-чиитгер бригадалары істеніс тӱзімін кӧдірер ӱчӱн кӱресті улам тіспен апарчалар. Кӧрімге алза, чиит коммунист Зинаида Уйба устапчатхан ӧдік тікчең цехтағы комсомол организациязында 95 комсомолец. Оларның кӧбізі коммунизм істенізінің ударниі атка турысхан улуг. Инеде кізі, тізең, пос пілізін техникумнарда паза институттарда алғытчалар. Кӧп бригада пӱӱн килер тус санына кире істенче. Іди Р. А. Герасимованың коллективі он ай аразына планға кӧдіре 23805 пар маймах тік салған. А Г. А. Козицынаның паза В. И. Белокопытованың потоктары чахыг азыра 34310 пар сығарыбысханнар.

Фабрика цехтарында пис чыллыг чахиина сыдаан тоғысчыларның саны төреміл кӧптелче. Оларның аразында пӱӱн 1982 чылның санына кире тоғынчатхан Надежда Емельяновна Казакова пис чыллыг планын пылтыр дедабрьда толдырыбысхан Юрий Павлович Качков, сыбыра тӱзімніг істенчеткен устар Тамара Ивановна Нелепа, Александр Григорьевич Осокин, Евдокия Николаевна Кокова, Константин Игнатьевич Кайнаков паза даа пасхазы.

Предприятиедегі комсомол организациязы тіксі чахыг толдырарына чиит улустың хозымын кӧптелдірерін ӧӧн пӧгінге тургыс салған. Аны толдырар ӱчӱн кӱресте комсомолецтер кӧзідім полчалар.

И. ХУСТАЕВ.

Арған тууп комбинадында

Теер картонның сидік чолы

Харатастағы арған тууп комбинады ӧзіс чолынча ізестіг хаалағнаң парча. Аның ӧӊніг паза хара резиналар сығарчаң цехтары мының алныңдағох чылларда тоғысха кириl парғаннар. Теер картон сығарчаңы — пӱӱлгі ле чылда.

Хара паза ӧӊніг резина сығарчаң цехтар соонда теер картоннында уғаа истіг. Мында хулах тундырчатхан суулас чоғыл. Ибіре сымзырых паза арығ. Изерістіре турчатхан тиріглерніng сыры даа кізі хараан ӧріндірче. Мында тоғынарға даа чапсых. Цехтағы лабораторияның устағчызы Валентина Федоровна Клубакова, істеніс оңдайларына пӧзік паалаг пирің, теер картон хайди іділчеткенінең таныстырча:

— Теер картонның пӱдізі дее сидік. Ол ӱс аймах нимедең: хром струзынаң, теер кизектерінең, латекстең — іділче. Соонаң, тізең, сырлар паза даа пасха нимелер хозылчалар.

Цехта аймах синег прибор-ларының көбі хайхаттырча. Таныхтир кирек, теер картон сығарарында парчан тоғыстар механизмнер паза автоматтар полызинаң толдырылчалар. Оларның тоғызын прай приборлар сыныхталчалар паза синепчелер.

Мындағы улусха пастағы туста чочыстыр полған. Че тоғысчылар пасха ханнардаң алған тиріглерніng тоғызын оңдарып аларға парчан күстерін салғаннар. Тирең пілістіг паза сімержі пу киректі пілір аларға чахсы хабазыг пирген. Амды ілееде кізі сидік тиріглерніng пӱдізін ӧтіре пілче. Оларның аразында теер картон хурутчаң Анатолий Белов, каландровщик Владимир Каплунов паза даа пасхазы.

Онынҷы пис чыллығның тӧртінҷі чылында цех коллективі чылда 15 муң тонна теер картон пирчең күсті тузаланысха кирібізерге обязательство алған. Аны толдырарын цех тогысчылары аарлыг киректе санапчалар. Олар наа тиріглернің пӱдізін, тоғыс технологиязын тіспен ӱгренчелер.

Че пастағы хаалағлар сидік оңдайларда ирткен. Сығарылчатхан теер картон Хазна стандартының киректерінізіне нандырбачаң. Цех тогысчылары, специалисттері көп кӱс пу читпестерні тӱзедеріне салғаннар. Амғы киректер мыннаңар тогыс чахсы парарына, сығарылчатхан ниме-ноо Хазна стандартына килізеріне ізендірче. Пу пастағы улуг нимес чиңіс кӱс алынчатхан цехтың тогысчыларын улам тӱзімніг тогынарға, продукция качествозын чахсыландырчаң оңдайларны тіспен тілирге кӧдірче.

Чон хонииның маймах промышленнозына теер картон кӧбдін киректелче. Харатастағы арған тууп комбинадының тогынчылары аны чахсы пілчелер. Аннаңар чағынғох туста пу продукцияны киректініске килістіре паза кӧбдін сығарарға чидерін ӧӧн пӧгінге тургыс салғаннар.

А. КАМАТОВ.

СОМНАРДА: 1. Ӧӧн технологтың пӧлинің тогынчылары (сол сарынаң) лаборанттар Нина АНТОНОВА, Светлана ПОДКОЛЗИНА паза улуг инженер Людмила МАКОВА. 2. Картон итчең машинист Владимир ГЛЫЗИННЕҢ сыныхтағы Наташа ТИХОНОВА. 3. Теер картон итчең залда.

Сомнарға Г. Бурнаков суурған.

Шерлаа хыстаг

Тӱзімніг тоғыснаң нандырчалар

Пістің областтың аал хонии істенчілері КПСС ЦК-зының ноябрьдағы (1979 ч.) Пленумының паза СССР-ның Верховнай Советінің онынчы хығыртиниің ікінчі сессиязының чарадығларынаң паза алған законнарынаң хынып танысчалар.

Аал істенчілері КПСС ЦК-зының Ӧӧн хачызы, СССР-ның Верховнай Совет Президиумының Кнезі Л. И. Брежнев арғыстың чоогын чахсы паза тирең пілір аларға харасчалар. Аның чоогында пістің экономика, ідӧк пис чыллығның тӧрт чылының салтары паза аның тӱгенҷі чылына планнар прай сариңаң тирең ӧзӱрілчелер.

Пу кӱннерде КПСС-тың Пиидегі райкомы орындағы партийнай организацияларның хачыларының теестегі семинарын иртірген. Анда КПСС ЦК-зының Пленумының паза СССР-ның Верховнай Советінің сессиязының чарадығларын халых чонға чарыда читірерденер улуг чоох парған, партийнай организацияларның алынында онынчы пис чыллығның тӧртінҷі чылының планнарын маңнаныстыг толырарданар пӧгіннер тургызылған. КПСС райкомының пастағы хачызы Н. И. Терских таныхтаан, районда илееде партийнай организациялар, малчылар аразында халых-чарыдығлыг тоғысты пӧзік синге кӧдіріп, тӱзімніг тоғысха кӧдірер чахсы опыт чыып алғаннар.

Бондарев совхозындағы партийнай организация социалистическай марыг наң чахсы устап парча. Социалистическай марыға алнында парча ікінчі ферманың інек сағчаа коммунист Елена Петровна Гольцман. 11 айның аразында ортымахти полған на інектең 3453-ер килограмм сӱт саап алған. Пу кӧзідім чылға алған обязательствозынаң илееде кӧдіре.

— Мал азығы читкіче паза чахсы качестволыг ползын, тоғыс пістең тудылбас, — чоохтапча Е. П. Гольцман.

Пуох ферманың інек сағчаңнары Надежда Сергеевна Аникина, Нина Петровна Петрова, полған на інектең 3240—3140-ар килограмм сӱт саап, чылға алған обязательстволарын азынада толдыр салдылар. Гадолий Елизарович Богданов, Яков Абрамович Богданов паза Михаил Ананьевич Жабин кӧрчеткен гуртта 11 айда полған на інектең 3223-ер килограмм сӱт саалды. Бондарев совхозының малчылары чыл ибіре сӱт саарында районда пастағы орында парчалар.

1979 чылға алған обязательстволарын маңнанистыг толдырыбыстылар А. П. Сафьянова, К. А. Самрина Куйбышевтің адынаң совхозтаң, А. Е. Иванченко, А. И. Веселова, А. М. Трифонова Табат совхозынаң. Табат совхозында сӱт иртken чылдағыдан 200 граммға артых саалча.

Че андағ даа полза, Пии районының совхозтары кӧп сӱт саар оңдайларнаң читіре тузаланмынчалар. Означин, Ново-Енисейскай совхозтарда інектең 3-ер ле килограмм сӱт саапчалар, иртken чылдағыдан пір чарым килограммға асхынах.

Н. ТЕРСКОВ.

МАРЫҒЛАСЧАТХАН РАЙОННАРДА

ШИРА

Иртken чылның хыстаа сидік тее полған полза, Тойым совхозындағы коммунист Иван Федорович Трошкин устапчатхан чабан бригадазы істеністе пӧзік кӧзідімге читken. Чӱс ине хойдаң 125-ер хураған алған, 150 центнер хоза кӧдірім аларына читкен, тӱк хырығар план азырох толдырылған.

Сағамғы туста Иван Федоровичтің бригадазында 5 кізі тоғынча. Олар ікі ӧӧр хой көрчелер. Хойларның саа хомай нимес.

Бригада 1980 чылға кӧдіре социалистическай обязательство алған, 100 ине хойдаң 130-ар хураған аларға, инелерінең чарчатхан туста хураганнарның тіріг кӧдірімін 30 килограммға читір саларға.

«Целиннай» совхозтың малчыларының аразында хыстағны пӧзік синде иртірер ӱчӱн социалистическай марыг чӧрімі кӱннең кӱнге алғыпча. Інек сағчаңнар аразында Полина Ивановна Ходченко алнында парча. 10 айның аразында полған на інектең 2655-ер килограмм сӱт саап алған, чылға алған обязательствозы — 2800 килограмм. Амды Полина Ивановна хыстаг тузында полған на інектең 1600-ер килограмм сӱт саап алар ӱчӱн сіреністіг тоғын парча.

Пуох хозяйствода айдас істен парча пызо кӧрчең Валентина Ивановна Корнеева. 10 айда ортымахти полған на пызодаң сутка сай 713-ер грамм хоза кӧдірім алған, октябрь айның кӧзідімі 967 граммға читken.

ОРДЖОНИКИДЗЕ

Копьев племзаводтың малчылары сӱт саарында районда пастағы орында парчалар. Пуох хозяйствоның інек сағчаа Любовь Ивановна Руфон айның аразына, полған на інектең 2132-лер килограмм сӱт саар орнына, 2572-лер килограмм сӱт саап алған.

Пызо ӧскірчеңнер аразында Варвара Яковлевна Капчигашева алнында парча. Сутка сай пір пастаң 710-ар грамм хоза кӧдірім алып одырча. Пызолар хазых паза хораг чох ӧсчелер.

Пу кӱннерде районда марыгласчатхан совхозтар аразында удур-тӧдір сыныхтағлар иртken. Сыныхтағда мындағ сурығларға ӧӧн хайыг айландырылған: совхозтар хыстаға хайди тимненгеннеріне паза сағамғы туста хыстаг хайди иртіпчеткеніне. Прай ол сурығлар малчыларның районда иртken чыылиында ӱзӱрілген. Сыныхтаг хоостыра пастағы орын Копьев совхозына, а фермалар паза пӧліктер аразында Чулым совхозының пастағы пӧлиине пирілген.

Район малчыларының аразында кӧп паза чахсы качестволыг сӱт саар ӱчӱн марыг алғыдылча.

Н. АХПАШЕВ.

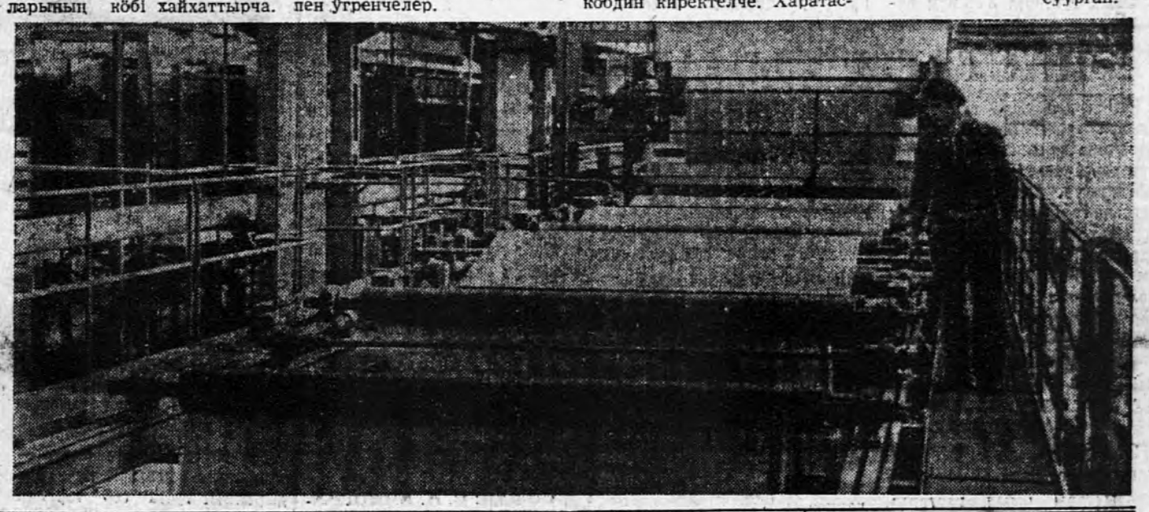

20 ДЕКАБРЬДА—ОБЛСОВЕТ СЕССИЯЗЫ

Чон депутаттарының область Соведінің исполкомы Хакас автоном облазының чон депутаттар Соведінің 16-чы хығыртиниің депутаттарына искірче: 1979 чылда 20 декабрьда иртен 10 часта Советтер туразының чыылығлар иртірчең залында чон депутаттарының область Соведінің он ікінчі сессиязы азылча.

Сессияда мындағ сурығлар ӱзӱрілер:

1. 1979 чылда чон депутаттарының область Соведінің исполкомының тоғызынаңар отчет.

2. 1980 чылға областтың экономика паза социальнай ӧзінің планынаңар.

3. 1980 чылға областтың бюджединенер паза 1978 чылда бюджет толғаннаңар.

1979 чылда 19 декабрьда 15 часта областтың төреміл тоғынчаң комиссияларының чыылығлары иртірілче.

Узбекистан істенҷілерінің чалтырама чидии

Узбек ССР-ның істенҷілері 1979 чылда айдас чидіглерге читтілер. Хазнаа 5 миллион 720 муң хлопок-сырец садыл пардылар, ол санда 320 муң тонна ніскечек чіп сығарчаң аарлыг сорттар.

Л. И. Брежнев арғыс Узбекистан істенҷілерін улуг чиңіснең ізіг алғыстаан паза, партияның XXV съездінің, КПСС ЦК-зының июльдағы (1978 ч.) Пленумының чарадығларын толдырып, пис чыллығның халғаңы чылында істеністе наа чидіглерге чидерліне хынызын искірген.

(ТАСС).

Тындада наа туралар

ТЫНДА (Амур облазы). Москвадағы пӱдірігчілер тургысхан тоғыс хадыл тураның кӧзенектері чари тӱстілер. Аның чуртағчылары Тиксі Союзтағы ударнай комсомол отрядының чиит тимірчолчылары пол пардылар. Оларға БПМ-ны тоғындырарға ӱлӱс тӱсче. Прайзына чуртирға истіг квартиралар пирілген. Микрорайонда ортымах школа, олған комбинады пӱдіріл парған. Анда тимірчолчылар инчілері тоғынарлар. Оларның аразында ӱгретчілер паза воспитательлер парлар. Мындох магазинер паза имнег комплексі азылған.

(ТАСС).

Учуғыста—«Космос-1146»

5 декабрьда 1979 чылда Совет Союзында теестегі «Космос-1146» спутник позыдылған.

Спутниктің бортында хан тигірні ӱгренчең аппаратура тургызылған.

(ТАСС).

СССР-ның ФИНАНСТАР МИНИСТЕРСТВОЗЫНДА ПАЗА СССР-ның ХАЗНА БАНКЫНДА

КПСС ЦК-зы паза СССР-ның Министрлер Соведі чахаан хоостыра, СССР-ның финанстар министерствозы паза СССР Госбанкы 1949 чылда чон хонинн хатап азахха тургызарға паза тілідерге сығарылған тӧртінҷі хазна заем облигацияларының пастағы тиражын 7 декабрьда Москвада иртірерге чаратханнар. Тиражта 500 миллион салковайға утыс полар.

Тираж таблицазы центральнай газеталарда 24 декабрьда сығар. Тиражтағы утыстар, тізең, 25 декабрьдаң пасти төлелер.

Ӧӊін Эсаварӧ

ПРАЙ ЧОННАРҒА ТУЗАЛЫҒ ИДЕ

5—6 декабрьда Берлинде Варшава Чӧбінде араласчатхан государстволарның пасха ханнар киректерінче министрлерінің чыылығлары иртken. Ол чыылығ Европадағы паза тилекейдегі прай чонның хайнин тартхан. Пасха ханнардағы пресса Болгарияның, Венгрияның, ГДР-ның, Польшаның, Румынияның, СССР-ның паза Чехословакияның министрлері пір чӧпнең алған чарадығлар Европаның паза тилекейдегі парчаң чонның чуртастағы киректіністеріне кӧні нандырчалар тіп таныхтанча. Варшава Чӧбінде араласчатхан государстволарның Европада чаага тимненер, хатығланысты нымзадар паза Европада тиригленісті тохтадар ӧӧн сурыға кӧрчеткеннеріне улуг хайыг айландырылча. Ол Европада амыр паза хорғыс чох хоныхты тыыдар ӱчӱн кӱрезігде ӧӧні полча.

Берлиндегі чыылығның араласчылары тиригленісті сағамох тохтадарға паза тиріг сығарарын, уламох ядролыг тирігні сығарарын тохтадар хаалағлар идерге кирек тіп пазох хатап чарлаанар. Олар пу сурығларны пӧгерінде СССР-ның пастаа улуг хозым полча тіп санапчалар, хайзың Варшава Чӧбінде араласчатхан пасха государстволарнаң чӧптескен соонда, октябрьның пастағы кӱннерінде Берлинде Л. И. Брежнев арғыс тургысхан. Че кидеркі страналар ана ол совет чӧбіне чарых нандырығ пирердең хыя турарға сынанчалар.

НАТО Европада тиригленісті мыннаңар тыыдар хорғыстығ планнар идерін тохтатпинчалар. Иң пастағызын олар Кидеркі Европаның чирінде Американың ракета-ядролыг тириниің наа көрімнерін ағылып, тургызарға сағыс тутчалар, іди олар, социализм страналарынаң тиннезе, илееде көп тиригліг полларға харасчалар. Анзы уғаа хорғыстығ. Аны хоостыра Варшава Чӧбіне кірчеткен государстволар НАТО страналарына Европадағы чуртасха теелчеткен хорғыстығ киректерні иртпеске айланганнар. Берлинде алығаң искірігде ядролыг тиригліерге теелчеткен сурығларча сағамох чоохтазыглар пастирға кирек тіп таныхталча.

Олох туста искірігде таныхталча, НАТО Кидеркі Европада американың ракета-ядролыг тиригліерні, ағылып, тургызардаңар чарадыг алғаны паза ол чарадығны толдырғаны чоохтазығларға тӧстегні сайбирчых.

Европадағы страналарның амырға хынчатхан күстері Варшава Чӧбіне кірчеткен государстволарның ол сағызына чӧпсінчелер, олар социализм государстволары Европада күс тиң полар ӱчӱн турысханнн турысчалар. Олар Варшава Чӧбі страналарының Европада паза тиксі чир халбахта пик амыр хоныхха идерге полысчатхан пасха даа чӧптерін чаратчалар. Олың пастағызын 1980 чылда Европада хорғыс чох чуртастаңар паза піріге тогынардаңар чыылығда аралазар государстволарның Мадридте иртер тоғазиің маңнаныстыг иртірерге, Европада хатығланысты нымзадар паза тиригленісті тохтадар конференцияны хығыртарына, Ӧӧн Европада тиригліг күстерні паза тиригліерні хызырардаңар Венадағы чоохтазығларны айныдарына теелчелер.

Варшава Чӧбінде араласчатхан государстволарның пасха ханнар киректерінің министрлер комитединің чыылиинаңар искірігні амыр хоныхты аарлапчатхан чон хатығланысты нымзадар, чаа хорғызын чох идер ӱчӱн программалыг ӧӧн документ тіп пааланча.

Н. ЧИГИРЬ,
ТАСС ӱзӱрігчізі.

Соян пірігізінің пүдірігілерінде

ТУЛҒОРДА ІЗІГ ТУС

Полған на тоғыс түгенчі салтарларынаң паалалча. Ана андаг істеніснең таныхтапчалар түгенчі чылларны Соян-Сус ГЭС-тың пүдірігүілері. Гидростанцияның пастағы агрегады тоғын пастаанаң «Сибирь» энергосистемаа 350 миллион киловатт-час электроэнергия пир салған. Илбек Октябрь пайрамы алнында ікінчі агрегат ток пир пастаан. Амды іколең сутка сай пістің страныңың пірге энергосистемазына 4 миллионча киловатт-час ниик паалыг энергия пирчелер.

Чыл тоозылғанча мында төреміл тоғынчаң тегілектіг үзінчі агрегат тоғысха кириле парар. Ол тусха пір айдаң даа асхынах халды. Кимні холға кирчеткен улус пу нандырыглыг туста улам чапчаң тудынча. Тоғысчылар паза специалисттер Энергетиктер күніне теестегі агрегатты тоғындырарына парчан күстерін салчалар. Чылған опытнаң, ніліснең тузаланың, көп бригада пу күннерде чалтырама көзідімнерге читче. Андагларның пірсі — «Комсомольская правда» газетаның адын ал чөрчеткен, Хазна сыйының лауреады коммунист Михаил Петрович Мащенко устапчатхан коллектив. Онынчы пис чыллыгда пу бригадаа 364 муң кубометр бетон төзебізерге чахылған. Пу наада «Красноярскгэсстрой» устаанда иділген тоғыс санға алылған. Мащенконың бригадазы 3 чыл 9 ай аразына тулгорға 370 муң кубометр бетон төзеп салтыр. Амды алнында парчатхан коллектив 1981 чылның апрель айы санына кире істенче. Ол позының чардығында тулғорны иң пурун 125 метр пөзікке көдір салған. Үзінчі агрегатты тоғысха кирер үчүн, пүкүле тулғорны пу синге көдір салары киректелче.

Гидростанциялар пүдірігүізі, Социализм Істенізінің Матыры А. Е. Бочкиннің адынаң комсомол-читтер бригадазы, хайзынаң Ленин комсомолы сыйининың лауреады Сергей Егорович Коленков устапча, Соян-Сус ГЭС пүдіринде аарласта. Аның кізілері хайдаг даа сидік пөгіннер толдыр полардарын пір хати ла нимес көзіткеннер. Үр ниместе коллектив пазох пір улуг чиніс тутхан: бригада бетон төзир пис чыллыг планын толдырыбысхан.

Коленковтың паза Иван Мазуриктің бригадалары ікінчі агрегаттың суг ағысчаң орнын бетоннаң чапханнар, амды үзінчізінде олох тоғысты толдырчалар. Хайзы даа коллектив күн чахиин толдырғалахта тоғыстаң парбасха чарадыглыг істенче.

Хысхы туста бетон төзирге сидік. Мында полған на кізее толдыра күснең тоғынарға кирек. Пүдірігчілер алнындағы улуг пөгін үчүн нандырығны чахсы пілчелер, аны толдырар үчүн күресті тіспен апарчалар. Пу күннерде Федор Горбаневтың, Михаил Полторанның, Виктор Хмараның, Юрий Ванчаговтың, Анатолий Решетниковтың, Михаил Механошиниң бригадалары улам чөптіг тудынчалар. Ноябрьда 48 муң кубометрден асхынах нимес бетон салыбызарға чахыг маңнаныстыг толдырыл парды.

Федор Степанович Горбаневтың паза Виктор Иванович Хмараның бригадаларындағы полған на тоғысчы иткен тоғызы хоостыра пис чыллыга көрілген көзідімнерге чит парған. Андаг маңнаныс плотник-бетонщиктернің түзімніг істенізінің салтары.

Карлов хызымында істеніс матырлары саны күннің сай көптелче. Оларның күстенізінең толдырылчалар пис чыллығның төртінчі чылына алылған көдіре обязательстволар. Пүүл ікі агрегат тоғын пастааны Соян-Сус ГЭС пүдірігчілерінің не нимес, а аның пүдіринде араласчатхан страндағы 180 предприятие коллективінің илбек чиңізі полар.

Пүдірігде тоғынчатхан полған на бригада, полған на кізі пу пөгіністіг туста улуг күдірілснең істенче. Оларның аразында Анатолий Юрчуктың, Владимир Дудченконың, Михаил Синегубовтың, Александр Тяжовтың бригадалары, Вячеслав Красновтың кран машинисттерінің экипажы. Олар пасха-пасха организацияларданнар. Хайзы «Гидромонтажха», «Гидроэлектромонтажха», «СпецГЭМ-га» кірче, пасхазы «СУЗГЭС»-тилер, механизмнер управлениезінеңнер. Че пүүл олар пір пөгінніглер. Аны толдырарын прайзы аарлыг киреккс санапча.

И. КУЛЕШОВ.

Соян-Сус ГЭС пүдіринде ікінчі агрегатты тоғысха кирер туспы чағдадарына чахсы хозым иткеннер К.А. Дорогов, Н.А. Путков устапчатхан электромонтажниктер бригадалары. Пу бригадаларның айдас ооллары паа улуг күстіг трансформаторлар турғызарында уйгу-чадың пілбин тоғындылар, пирген сөстеріне турыстыра тудындылар.

— Мындаг трансформаторлар Тикси-Союзта Соян-Сус ГЭС-та пастағызын на турғызылдылар, — тіпче «Запорожтрансформатор» заводының инженері А. А. Липский.— Аннаңдар электромонтажниктерге көп паа техническай сурығлар пөгерге киліскен. Че «Гидроэлектромонтаж» управлениенің монтажниктері, сідіктерні тобырып, чахығларын тузында толдырдылар.

СОМНАРДА: (сол саринаң) электромонтажник Г. ЦАПОВ, «Запорожтрансформатор» заводтың инженері А. А. ЛИПСКИЙ, электромонтажниктер А. ЛЕБЕДЕВ, В. ШУЛЕШОВ, В. ЖЕЛНАКОВСКИЙ, С. ЗАРЕЦКИЙ, бригадир К. ДОРОГОВ.

Пастағы паза ікінчі агрегаттарның трансформаторы.
Сомға Г. Бурнаков сууран.

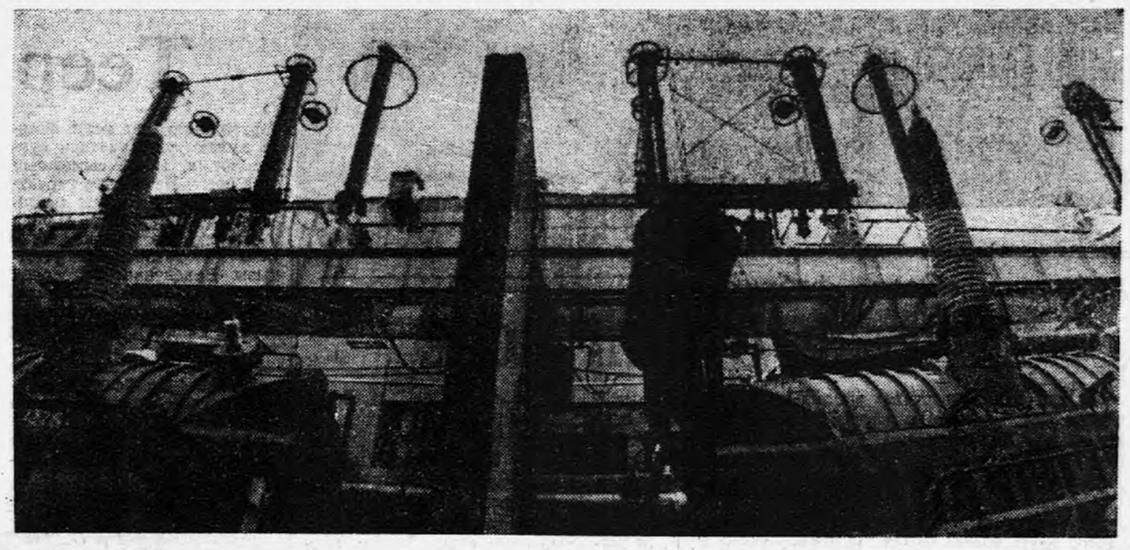

НТИ ИСКІРЧЕ

ТОҒЫСТЫ НИИКТЕПЧЕ

Кемероводағы хус өскірчең фабрикада хуруг азырал үлестірчең паза тизек арыглачаң комбайн тоғысха кіріл парған. Ол ӧнетін чолча чөрчеткен хаңаачах. Аның пүдізі тың на сидік нимес. Хаңаачахта төрт тегілек, азырал хайраллачаң алты хамыс, тизек чыгчаң ікі тырбос. Оларның тоғызынаң кнопкалар пастыра устапчалар. Комбайн тоғысха кирілген сылтаанда, хус азырачаның тоғызы илеede ниик полыбысхан.

170 МУҢ УЗУРЛЕПЧЕ

Томск облазындағы хус өскірчеңнер азыралны пасха оңдайнаң үлестірчелер. Көрімге алза, Тугандағы хус фабриказында көп хадыллыг КБУ-3 тіп батареялар полызиинаң тузаланчалар.

Азырал үлестірченнің ідізі азырал салчаннын үстүнде турғызыл парған. Ӧнетін тартыл парған эмекче парып, ол азыралны тинни позыдып одырча. Пу установка чылда 170 муң салковай үзүрлирге ондай пирче.

АС КУС КИРЕКСІПЧЕ

Вологодск райондағы «Ермаково» тіп хус фабриказында комбикорм, ас, пасха даа азыралны тартчаң транспортер тоғысха кіріл парған.

Транспортер азыралны асхынах күснең тартарға оңдай пирче. Ідӧк артых хорадығларны хызырыбысхан.

ТАБЫРАХ ӨСЧЕЛЕР

УКБ-4 В тіп таңах бскірчең клетка Белгород облазындағы хус азырачаң предприятиелерде тоғысха кірілген.

Мында таңахтарны хуруг азыраңаң 20 күннең 140 күнге читіре азырапчалар. Пір клеткада 40 пӧлік. 18—72 метр синніг орын чылда 25000 салковай үзүрлепче.

В. ЛАБУНЕЦ,
НТИ инженері.

ПАСТАҒЫ СЫНАҒ

920 тонна көдірімніг ротор уязына турғызылған соонда, Владимир Дудченконың монтаж итчеңнері аға валны піріктірібіскеннер. Анатолий Селезневтың бригадазы көрілгенінең асхынах туска роторны тоғынар оңдайға килістіре турғызыбысхан. Владимир Дудченкони полызыг генераторының статорын тимге сығарыбысхан. Ідӧк улуг тоғыс Ткачуктың бригадазы ит салған. 25 ноябрьда ол 120 тонна көдірімніг крестовинаны проектке килістіре турғызыбысхан.

27 ноябрьда, иирде, үзінчі агрегаттың роторы, амды прай чардыхтары чыил парғанда, аның көдірімі 1500 тоннаа чит парған, пастағызын айландырылды.

Сағам роторның айланысчатхан чардыхтарының сиппері сыныхталчалар, оларның палғалыстарын көрчелер.

— Машина, — чоохтапча «СпецГЭМ-ның» ӧӧн инженері Николай Николаевич Горин, — пӧзік паалага тимнелтір паза чыылтыр.

Чоохтир кирек, «Спецгидроэнергомонтажтың» Братсктағы участогының парчан даа бригадалары үзінчі агрегатты тынага тимнірінде ӧткін араласханнар. Ол маңнаныстыг иртченіне участоктың монтаж итчеңнері салымныг хозым иткеннер.

Г. КСЕНЗОВ.

Соян-Сус ГЭС-тың ікінчі агрегады тоғысха пӧзік паалыг паза азынада кирілгеніне салымныг хозым «Спецгидроэнергомонтажтың» бригадалары ткеннер. Сағам олар үзінчі агрегатты тоғысха кирерге тимнечелер. Монтаж итчең устар прай тоғыстарны көрілген график хоостыра апарчалар.

С. А. Виноградовнаң Б. Н. Парфенов тоғысха кирілчең агрегаттың статорын турғызарға тимнепчелер. Улуг опыттыг монтажниктер тоғыстарын пос ізенізінең толдырчалар.

СОМДА: С. А. ВИНОГРАДОВНАҢ Б. Н. ПАРФЕНОВ.
Сомға И. Милонов сууран.

Наука лабораторияларында

ЭЛЕКТРОПРИВОДТЫГ ВЕЛОСИПЕД

Япониянын «Мацусита электрик» фирмазы сынаға электроприводтыг велосипед ит салған. Ол төрт никкель-тимір аккумулятордаң тоғынча. Часта 18 километрге читіре табырахнаң ойлатса, мындаг велосипедте, аккумуляторларға хоза зарядка пирбін, 50 километр парыбысчалар.

СУУХ КӦМІР

Польшаның хара тас промышленнозының Катовицедегі институдының специалисттері хара тастаң суух одың алчаң оңдай тапханнар. Ол 100 кг хара тастаң 64 кг суух одың, 21 кг кокс чарымын паза 5 кг газтыг химия нимелерін аларына ағылча. Андаг суух одыңнаң тоғынчатхан электростанциялар илеede кӧдіре туза пирчелер паза киині пуртахтабинчалар.

ТУРАЛАРНЫ КҮН ЧЫЛЫДАР

Румыния ученайлары санап салғаннар, күн ізинінең тузаланғаннаң страна пір чылда 10 миллион тонна одың аларчых.

1980 чылда күн ізинінең тоғынчаң электростанция тузаланысха кірілер, күзі 30 квт. Аның соонда Румынияның үстүзиринда парниктерні, мал фермаларын, көп хадыллыг туралярда суг чылыдар үчүн күн установкалары пүдірілер.

ДИРИЖАБЛЬ — «УЧУХЧАҢ ТАБАХ»

Американың «Термо-Скайшипс» фирмазы дирижабль пүдіріп пастабысхан. Аның пүдізі учухчаң табахха төӧй полар.

Ортызында ілдірілген тондолаа 100 кізі сыыр, алай ба андар 10 тонна груз саларға чарир. Ол дирижабль толдыра грузтыг пір часта 100 километр учух полар.

«ЖИГУЛИГЕ» ДИЗЕЛЬ

Софияның таксомотор хозяйствозының паза Б. Кораловтың адынаң заводтың (Варна) инженерлері «Жигули» автомобильге дизель двигатель ит салғаннар. Мындаг двигательліг пастағы такси улицаларда пу чылның түгенчізінде чөріп пастир. Азынада санааны хоостыра, дизель двигательліг «Жигули» автомобиль 100 километрге 6 литрге чағын одың үредер.

ХЫЗЫЛ САҒЫЛЫСТАР

АПАТИТЫ (Мурман облазы). СССР-ның Наукалар академиязының Кольскатағы пӧлининің Полярнай геофизика институдының ученайлары полярнай сағылыстарны сыныхтырын пастааннар.

Ідӧк «Күн активнозы иң пӧзік чыл» тіп чоннар аразындағы программа хоостыра тоғыстар иртірілче. Мынзы 1981 чылның февральына теере тартылар.

Ученайларның сағызынаң, пу сезонда хызыл ӧңніг сағылыстарны көрерлер. Олар улуг пӧзікте — 200 километрден 400 километрге читчеткен пӧзікте, пол парчалар, чылысчатхан чарыхтар хызыл ӧңніг сустар полып көрінчелер.

(ТАСС. «ПРАВДА». «ТРУД»).

Наа оңдайларнаң тузаланып

Соян-Сус ГЭС-тың пүдірінидегі штабтың чыылығларында күн сурығлары ла ўзүрілче. Сағамғы туста оларда үзінчі агрегатты тоғысха кирерге тимнирі хайди парчатханы көрілче. Анзы пілдістіг. Шүүн ілбек пүдірігде тимнег тоғыстары ӧӧн кирекке саналча.

Үзінчі агрегаттың водоводын тимге сығарары пу нандырыглыг туста сӧӧ тартпин толдырчаң тоғыстарның пірсі. Аны пүдірері ікі чардыхха чарыл парған. Пастағызында — аның тимір «сӧӧгін» көрілген синге көдірері, ікінчізінде — бетоннаң аны сулғиры.

Водоводтың арматуразын «Гидромонтаж» трестгің Хызылчардағы участогы турғысча. Прай тоғыстарнаң Е. С. Любашевский устапча. Сағам Алексей Яковлевич Клименковтың монтаж итчеңнер бригадазы чахылған тоғызын тоозарға чағынабысты.

— Пу бригада иң сидік тоғысты иткен, — искірген улуг прораб В. М. Симоненко, — че пүүл ол сообыста халған. Амды пүкүле водоводты тоғысха киреріңде сидіксініс чох полар. Чағынхы туста аның иң пӧзік кизегінде монтаж тоғыстары толдырыл парар.

Гидромонтажниктернің амғы маңнаныстары инженер службазының орта турғызылған торызына төстенче. Мында алнындағылар ондайларнаң тузаланарына улуг хайыг айландырылча. Оларның пай опыдынаң тузаланғаны істеніс түзімін көдірер үчүн күресте пӧзік көзідімнерге чидерге полысча.

Түгенчі айларда участоктың базазындағы Н. Ф. Потеряйлоның паза Н. Н. Иванишконың бригадалары водоводтың пӧліктерін чыырында улуг піліс чыып алғаннар. Мының алнында монтаж итчең орыннарзар узуны 6 метрліг пӧліктер ызылчаңнар. Амды, тізең, читі метр диаметрліг трубаларның узунын ікі хати хозыбысхаңнар. Көдірімі дее анчох хозыл парған. Че күстіг техника полызиинаң олар маңнаныстыг турғызыл парчалар. Істеніс түзімі, тізең, нинче-нинче хати көдірілібіскен.

Алексей Яковлевич Клименконың бригадазы андаг килым пӧліктерні чыырға көнігібіскен. 50 тонна көдірімніг пӧлік чүс метр пӧзікте гидростанциялар пүдіринде пастағызын на турғызылған.

— Амды, — чоохтапча Е. С. Любашевский, — водоводтың үстүн пуох ондайнаң турғызарға тимнепчебіс. Мындаг тоғыс ідӧк пүдіріглерде пастағызын на іділер.

Үзінчі водоводтың тимір «сӧӧгін» идерінде махтаглыг істенген А. С. Тяжовтың комсомол-читтер бригадазы. Хысхаңах туска наа технологиянаң істенерге үгренін алып, ол бетон саларын тудыг чох апарарға ізестіг төстег пирген.

Сағам бетон тоғыстары чазыг апарылча. Өӧн күстер үзінчі агрегаттың водоводын бетон «кипке» кизіртерге чапсынғалахтар. Че тимнег тоғыстары апарылча. Мында чыл чөрчең опалубка турғызыл парған. Аның полызиинаң суткада 1,5—2,4 метр кизек бетойнаң чабылча.

— Пу объектте, — таныхтапча өӧн пүдіріглернің пастағы управлениезінің устагчызы И. П. Комелягин, — толдыра нимес ай аразында 15 муң тонна бетон салыбызарға кирек.

Ікінчі агрегаттың водоводын бетоннаң чабарында урунған читпестерні чох ідіп, бетон заводынаң палғалысты пиктеп, пүдірігчілер бетон тоғыстарын айныстыг апарчаң чоллар көр салғаннар. Бетон итчеңнер дее пу тоғысты тимніг пастапчалар. Олар прай тиріглерні ізестіг тыхтап салғаннар. Үзінчі водоводта монтаж тоғыстары 15 декабрьға іділ парарлар. Аны бетоннаң чабары, тізең, С. Коленковтың, Иван Мазуриктің, Валерий Смысловтың бригадаларының паза бетон заводының тоғызынаң палғалысча.

И. МИЛОНОВ.

Хакасия леспромхозтарында

ПИС ЧЫЛ ПЛАНЫ АЗЫНАДА ТОЛАР

Пис чыллыг пастапғаннаң сығара Абазадағы ағас комбинадының коллективі тоғысты маңнаныстыг апарча. Чыл сай, социализм марыглазына хозылып, пістің коллектив хазна чахиин азыра толдырын одырча. Мында комбинаттың устаг-пастаг, партийнай, профсоюзнай паза даа пасха общественнай организацияларының күстенгені, прай істенчілерівің маңат тоғынғаны іле көрінче.

Көзідімге алза, төрт чылға көрілгең ниме-нооны хазнаа садар чахыг 30 октябрьда толдырылған, аны сығарары — 31 октябрьда. Ағасты тайгадаң сығара тартары аннаңох азынада толған — ағас тоғынчыларының ӱлүкүніне. 24 октябрьда ағас чарарға көрілген чахыг толдырыл парған. Ол ондайнаң комбинаттың коллективі ам пис чыллығның халғанды чылына кире істенче.

Мындаг маңнаныс ооң килбеен. Полған на кізі позының орнында маңат тоғынарына чидері, удур-төдір полызыс алғыдары, тоғыс тӱзімін көдірері, тоғыста наа ондайлар тузаланары комбинаттың устагчыларының, партийнай, профсоюзнай организацияларның ӧӧн хайиинда тізе, саба полбас.

Көзідімге істеніс дисциплиназын көдірерін алзабыс, мындаг нимс іле сыхча. Ирткен чылда он айда 97 кізі тоғынчаң күн иртірген. Пӱүл олох синде 50 кізі күн иртірген. Күн иртірген ір дее кізі ӱзүрілбин халбинча.

Тоғысты наа ондайнаң турғызары ідӧк пістің ӧӧн хайиинбыста. Ондағы ағас пилетеченің пунктың коллективінде бригада подряды ағас пилетезінде толдыразынаң тузаланылча. Ол коллектив Илбек Октябрьға позына алған обязательстволарны маңнаныстыг толдыр салған. Пӱүл ӧң-пазы материалларны, хос частьтарны, көйчең паза сӱртқі материалларны 10 муң 169 салковайға ӱзүрлеп салған.

Ағас тартарында Байкалов Владимир Павлович устапчатхан алғыдылған экипаж ай сай чахиин 120—140 процентке толдырча.

Пис чыллыг тоозыларына пір чыл артынаң на халыбысханда, полған на істеніс колдективі позының ит салған нимелерін сананча, хайдаг чиптестер парын ӱзүрче, читіре гузаланминчатхан ондайларны табарға кӱстенче. Пістің комбинаттың коллективі ідӧк позының тоғызының салтарларын санға алча. Пис чыллығның чахығларын азынада толдырыбызарыбысха ізенчебіс. Ідӧк пу чағынхы тустарда тоғыс качествозын прай саринаң устап-пастыр нимені тоғысха кирерге тимненіс парча. Андада пістің коллектив иткен нимелер прайзының көнніне кірер тіп сағынчабыс.

Ю. КАЛАГИН,
Абазадағы ағас комбинадының директоры.

ПАЛЫХ ЫСТАЧАҢ ЦЕХ

Пу улуг нимес предприятие Майна поселоктың иң хырында турча. Садыгда күннің сай көрінчеткен продукциязы чох полған полза, аннаңар мындағы чуртағчылар пілбесчіктер дее. Арбандағы палых заводының Майнадағы палых ыстачаң церы улуг нимес, анда кізі дее көп нимес тоғынча. Че күннің сай ӧнетін машиналар ысталған паза тусталған палыхтарны аймах орыннарча таратчалар.

Иваси, ставрида, терпуг, карась, карп... Хайзы хости көллерде, Ким сугда тудылча, пасхазы тиңістерде паза талайларда. Пу цехта олар тоғынылчалар, садыға тимнелчелер.

Цех устагчызы Василий Павлович Леоненконаң палых хайди ысталчатханын көрчебіс. Ӧнетін столға терпуг пирілче. Ікі тоғынчы көнік парған холларынаң аны табырах арыглабысча. Смена сай оларның холларынча ӱс муна чағын палых нитче. Пір минута ла аразына палых арыглачаңнар чибіргі артиинаң палых иртірібіскелер. Пір палыхты арыглирына ӱс секунда хорадылча. Пу туспа тоғынчы пазын кизібісче, істін арыглабысча. Мыннаң сығара палых чуулчаң орынзар пирілче.

— Цехта, — чоохтапча В. П. Леоненко, — улуг опыттыг тоғынчылар істенчелер. Көбізі тоғыстарын ӧтіре пілчеткен устар. Пос пілізінең, тоғыс ондайларынаң олар төреміл ӱлесчелер. Андаглар санында У. О. Шульга, С. И. Волобуева. Ульяна Осиповна пістең сығара пенсияға сығыбысхан. Че тоғызын тастырға маңзырабинча.

Людмила Федоренко — чинт тоғынчы. Улуг ӧӧрелері полызиинаң ол хысхачах туспа палых ыстачаңның тоғызын ӧтіре пілін алған. Амды, тізең, ӱгретчілерінең тиңнең тин тудынча.

Серафима Ивановна Водобуева устапчатхан бригада «Коммунизм істенізінің коллективіне ат алар ӱчӱн күресче. Палых ыстачаңнар, пӧзік атха турызар ӱчӱн, көдіре обязательстволар алғаннар. Сығарылчатхан ниме-нооның качествозын көдірері — аның ондайларының пірсі. Бригада прай тоғысты пӧзік ле паалыг толдырча, цех істіндегі марыгда сыбыра алнында парча.

Таныхтир кирек, цехта тоғыстарын нандырыглыг толдырчатхан кізілер илеede. Оларның аразында палых тоңдырчаңнар, чаа паза істеніс ветераны А. П. Кох, И. А. Бурычов, палых тустачаң ус В. И. Пушкарева, лаборатория тоғынчызы Н. С. Лещенок паза даа пасхазы.

Күннің сай цехтаң сығара садыға 1400—1500 килограмм ысталған паза тусталған палых ызылча. Чӧптіг паза пір пӧгінніг коллектив онынчы пис чыллығның төртінчі чылының чахиин азынада толдырар ӱчӱн күресті тіспен паза төреміл апарча.

Ю. БАЛАБАНОВ.

ЧӦПТІГ ІСТЕНІС

Матур леспромхозының Сее чоғархы лесопунктында төкпес чуғын чыыры 1971 чылда пасталған. Наа кирек прай тоғысты алыстырарын киреқсеен. Кізілер дее аның ондайларын, технологиязын пілбеенер. Анынаң танызар ӱчӱн, олар Хакас леспромхозынзар ӱгренерге чӧр килгеннер.

Пӱүн төкпес чуғы пилетирі — ӧӧн тоғыстарның пірсі. Пу киреқнең тоғыстарын ӧтіре пілчеткен улус айғасча. Оң ай аразында коллектив 4985 кубометр чухтыг тахпай пилетеп салған. Ол көрілгенінең 1000 кубометрге көп.

Михаил Иннокентьевич Туниеков устапчатхан бригада пу улуг маңнаныстың әәлерінің пірсі полча. Коллективте сигіс тоғысчы. Хайзы даа тоғызын ӧтіре пілчеткен кізі. Прайзы даа хоза нинче-нинче тоғыс ит полча. Көрімге алза, А. Марчук трактордa тоғынча паза төкпестер талатча. Кирек полза, ол ағас таарлачаң машинада істенче.

Төкпес чуғы пилетеченнерінің маңнанызы тоғысты комплексти апарғанына төстенче. Пилетелген ниме-нооны таарлапчатхан машинист паза аны тартчатхан «КрАЗ» автомобильнің шоферы пірге тоғынчалар. Төлегні ікілі дее тоғыстың түгенчі салтары ӱчӱн алча. Хайзы даа холдағы техниканы толдыра күснең паза тик турғыспин тоғындырарға күстенче. Көрімге алза, груз таарлачаң машинист КрАЗ-ты чапчаң таарлабызарға, шофер, тізең, грузын Асхыстағы ағас комбинадынзар хыехачах туска читір саларға сіренчелер. Андаг чӧптіг тоғысха төстенче амғы маңнаныс.

Туниековтың комплекс бригадазы онынчы пис чыллыг чахинна В. И. Ленинніңнің 110 чазы толчатханына сыдан саларға пӧгін турғыс салған. Амғы чиғіглер коллектив пирген сӧзіне турызарына ізендірче.

М. КОЛУХАНОВ.

Асхыстағы хой совхозы

МАРЫҒ АЛҒЫПЧА

Халғанчы чылларда аал хоның тоғынчылары постарынаңар пістің партияның паза правительстволың улуғ сағысырazын іле көрчелер. Аал хонинзар наадаң наа ла техника килче, пүдіріг апарарға ахча көптең көп ле пиріліп одырча. Андаг сағысырасха нандырып, Асхыстағы улуғ род хой өскірчең совхозтың коллективі онынчы пис чыллығда чылдаң чылға аал хоның ас-тамахтарын аларын, аны хазнаа садарын көптелдірче, аның качествозын чахсыландырча. Аныңох хоострура мал аразында тоғынчатхан чонның істеніс түзімі көдірілче, тоғыс ўчўн ахча кӛбөк тӧлелче.

1975 чылнаң тиңнестірзе, сўт саары ікі хати өс парды, ит алары — 43 процентке, тўк 18 процентке көп алылча. Малның продуктивнозы хозылча, алчатхан ас-тамахтың турчатхан паазы ниіктелче. Мынзы пістің коллективке төрт чылға көрілген чахығларны азынада толдырарға ондай пирген. Хазнаа сўт садар план сентябрь айдох толған, аннаң пеер сўт план азыра пирілче. Тўк ідӧк төрт чыл чахинаң азыра 70 тонна пиріл парған. Совхозтағы мал азырапчатханнар малның тіріг көдірімін хозар пис чылға көрілген чахығны толдыр салғаннар.

Онынчы пис чыллыг пістің чуртазыбыса тоғыс тўзімін көдірчең, аның качествозын чахсыландырчаң тус полып кірген. Аннанар совхоз устағчылары, партийнай, профсоюзнай организациялар, прай істенчілер пу сурыға хайыг саларын тыштханнар. Нинче-де чыл мының алнында пістің совхоз тоғыстағы читпестері ўчўн хатыг критикаа алылчаң. Полбаанда, совхозтағы парторганизацияның тоғызынаңар сурыг КПСС обкомының бюрозында ўзўрілген. Анда көп нимеденер чоох парған. Көп читпестерге көзіткеннер, оларны хайди чох идерге чӧп пиргеннер.

Чоохтирға кирек, совхозтағы коммунистгер постарының тоғыстарындағы читпестерні орта паалирға, оларны чох идерге кўс тапханнар. Сағам ол тоғыс хайдаг көзідімнер пирчеткенін көрерге уядыстыг нимес. Оларны мындаг саннар киречілепче.

Онынчы пис чыллығны совхоз хазна мойнында одыра пастаан. 1976 чылда ол сан 243 мўң салковай полған (1975 чылда — 370 мўң салковай). 1977 чылда совхоз пастағызын на 173 мўң салковай парыс алған, пазағы чылында — 374 мўң, пўўл санапчабыс 410 мўң салковай парыс аларға тіп. Ол ондайнаң 1975 чылдағы читіре ал полбаан ахчаны хызырбысса, совхозтың алған парызы читі чўс мўң азырох салковай пол парар.

Мында пістің совхоз райондағы пасха хозяйстволардаң артых ондайларда чуртапчатханы нимес. Пістің дее чазыларда тамах ідӧк кӛй парча, гектардаң төрт, пис, алты центнердең азыра сыхпинча. Мында пасха нимелерні көрерге киред.

Иң пастағызын алчатхан продукцияның турчатхан паазын ниіктірін санапчабыс. Ирткен хысхызын піс, позыбыс сызыры читпинчеткенде, сызырны Алтай крайында хоза пилетеебіс. Анаң килген полған на центнер сызыр нинче аарлыға тур парчатханы тооза кізее пілдістіг. Че андаг даа полза, малдаң алған ниме-ноо паазы планда көрілгеннең ас.

Іди тоғыс айның санын көргенде, экономисттер санап пиргеннер, пір центнер сўттің турчатхан паазы — 30 салковай 34 ахча. Ол көрілгеннең 90 ахчаа ас. Малның тіріге көдірімінің полған на центнері 179 салковай 23 ахчаа турарға көрілген, сынында, тізең, 167 салковай 56 ахчаа тур парған. Іди полған на центнерде 11 салковай 77 ахча ўзўрлеп алғабыс.

Пазох пасха саннар адирға сағыс полча. Мал азығы аарлыг паалыг полчатханда, хорадылған азыралның турчатхан паазы пландағыдаң 37 процентке көдіре пол парған. Че хайди совхоз парыстыг тоғынча за? Мында полған на центнер сўт, тіріг кӛдірім аларға хорадылчатхан кізі кўзін хызырғаны улуғ туза пирген.

Қӛзідімге алза, пір центнер сўт алар ўчўн, план хоостыра пір кізі 7,6 час тоғынарға кирек. Пістің хозяйствода 7 час хорадылған. Пір центнер тіріг кӛдірім аларын көрзе, аннаңох морсымныг. Планда, аны алар ўчўн, пір кізі 33,9 час тоғынарға кирек. Сын киректе 21,9 час ла хораан. Сынап совхозта хоза алылған малның тіріг кӛдірімін прай алза, сала ла 24 муң час пол парбинча. Ол 12 кізінің чыл ибіре тоғынчаң тузы. Кӧні чоохтаза, мал симірте азырирында тоғынчатхан 22 кізі 34 кізі идер нимее сыдан салған.

Андаг чидіге піс, мал араздағы тоғыстарны механизмнер иңніне салып, читчебіс. Сағам мал хазааларын арығлиры, азырал тартып, мал турчатхан орынларда чайары, інек саары, суғарары прай машина кўзінең іділче. Че андаг ниме пасха даа хозяйстволарда пар. Піс санапчабыс, кирек мында ол азыралны чахсы тимнеп, хораг чох, ўзўрлеп азырирында. Кӛзідімге алза, пір центнер сўт аларға піс планнаң 20 процент ас азых хоратчабыс, пір центнер тіріг кӛдірім аларында — 12 процент.

Хысхызын хойларға хатыг паза сиңмінніг (концентрат) азыралны хада аралап, пір тиңе пирчебіс. Анзы холнаң итчең аар тоғыстарны чох итче паза азырал тик чирге тӧгілбинче. Ол ниме хайди іділ-четкенін кӛп кізі көрген. Пістің совхозта область семинары иртірілген.

1978—79 чылның хысхызына кірчеткенде, АКД тимнечең цех тоғысха кирілген. Пу ооң ниме полбаан. Районда аны піс иң пурун пастаабыс. Алтай районындағы «Россия» совхозсар паза областьтағы опыт итчең станциязар аны хайди итчеткеннерін көрерге ӧнетін чӧргебіс. Чахсы көріп алғанда, олариннаң артых цех пўдіріп алғабыс. Анда ол азыралның качествозы угаа манат тимнелче, тоғынчатхан кізілерге дее ниик. Ол цехтың устағчызына коммунист Детцель Виктор Григорьевич турғызылған.

Азырална нинче кирек белокты читіре пиреріне читкенде, інек малға хорадылчатхан азырал 10—12 процентке ас пол парған. Пўўл андагох азыралны хой малға пиріп пастапчабыс. Хачан прай хойға андаг азырал читіре пирзебіс, оларның тўктері улам манат ӧзер тіп сағынчабыс.

Совхозта мал хазаалары пўдірілче, иргілері тыхталчалар, оларның істің хатаң итчебіс, чон чуртазында кирек нимелер пўдірчебіс, 40 километр артиннаң электролиния тартыбысхабыс. Амды электричество чох чабан чуртапчатхан пір дее орын чоғыл. 240 гектар суғлаңаң хыра чахсыландырылған, ол чирдең мал азығы алары хозылар. Силос салчаң ікі оймах іділген. Пеер хозарға кирек совхозсар парчатхан чолға асфальт тӧзеенін, ікінчі фермадағы наа гаражты, магазинерні, олғаннар садын паза даа пасха нимелерні. Пу прай чоңға чуртирға, тоғынарға істің ползын тіп іділче.

Совхозта социализм марығлазы алғым апарылча. Аның пастағчылары, маяктары көбізі — коммунисттер. Мына оларның хай піреелері: КПСС райкомының члені; механизатор Николай Николаевич Чистогашев 79 чылның хыра кизеринде гвардеец атха турыстыг полған, ол позының пис чыл чахинн азынада толдыр салған. Андағох чиңіске читкеннер механизаторлар Константин Готлибович Баумгертнер, Василий Павлович Устьянцев.

Төрт чыл чахығларын азыра толдыр салғаннар чабаннар Никита Мартынович Ултургашев, Платон Павлович Якубец. Партия членіне кандидат інек сағчаң Антонида Ивановна Белова, комсомолецтер паза читтер коллективіне наставник полча. Ол коллектив совхозта иң алнында парча. Позы, тізең, Белова пўўлгі Тиксі Союзтағы аал хоның тоғынчылардың ўлўкўніне позының 30ріндегі полған на інектең ўзер муң килограмм сўт саарына читкең. Ол совхозта иң пастағызын андаг кӧзідімге читті. Совхозта мындаг саблыг тоғынчылар көп. Ана олар — пістің ӧрінізібіс, полысчыларыбыс.

Ам килер чылда піс көп улуғ таныглыг күннер удурлирбыстар: В. И. Ленин төреенінең пеер 110 час толар, немец фашисттерін чиңеннең пеер 35 чыл, Хакас автоном облазы тӧстелің 50 час толар. Олох туста партияның теестегі съездіне удур марыглас пасталар. Совхозтың прай істенчілері андаг таныглыг киректерні мыннаң мындар ідӧк, тоғыс ізиин соотпин, істенегре чаратча, онынчы пис чыллығның чахығларын азынада толдырарға кўстерін аябастар.

В. ГАЛИМОВ,
Асхыстағы племенной хойлар ӧскірчең совхозтың директоры.

Чайғы туста иң көп сўт алылча. Аннанар дояркалар чайлагда сіреністіг тоғын халарға кўстенчелер. «Степной» совхозтың дояркаларының чайғыдағы мариинда алнында төреміл Галина Георгиевна Майнашева полчаң. Ол онар азыра килограмм сўт саап алчаң полған на інектен. Ам даа Г. Г. Майнашева марыгда алнында парчатханнарның санында. Пу чылда ол полған на інектең 2850 килограмм сўт саап аларға сӧс пирген. Обязательствозын толдырырына сымдах доярка пар кўзін салча.

СОМДА: Уйбаттағы інек сағчаң ус Галина Георгиевна **МАЙНАШЕВА.**

А. Угдыжеков сууған.

КИРЕК ИДЕ ТИМНИРБІС...

Талалбас-уурабас ниме чир чалбахта чоғыл тидірлер. Аннанар даа піс пўўл пылтыр ла пўдірілген азырал тимнечең цехты тыхтадыбыс. Ирте кўскўдең сыгара орай часхаа читіре тоғынған цех, тимірдең дее пўткен полза, улуғ тыхтаг киреқсібіскен. Тоғыс тоозылғанда, тізең, цегыбыс, хачаглыг кізі чіли, алыхтан чӧре халған — сынап пылтыр ўс тонна сыыр корморазда тчикті піс 5—7 минута аразында толдырчаң ползабыс, пўўл 20 — 25 минутада толдырын алчабыс. Хайдаң мындаг хыял? Киліскек транспортерларыбыс чоғыл. Пылтыр турғызылғанары талал парғаннар, ол пўўлгілері сала киліспинчелер.

Ноо нимее мин чоохтапчам пу нимелерденер? Мин ооң нимес пӧгін алнында турыбысханыбысты чарыдарға харасчам. Пӧгінібіс — кўн сай 1000 пас луғачах азыриры, анаң олаңай ла азыриры нимес, а симірте, кўн сай тіріг кӧдірімнерін илееде хозар иде.

Я, ооң нимес, че минің арғыстарым Борис Сергеевич Гинатулин, Григорий Арсентьевич Цыганков, Владимир Степанович Сербин, Владимир Лаврович Сафронов паза Владимир Иванович Реутов арыгли прай кўстерін салып тоғынчалар. Оларның хайзы цехсар от, сызыр, силос, сенаж тартыпча, пасхазы тимнел парған азыралны мал турчатхан чирге апарча. Че піс прайзыбыс, удур-тӧдір полызыза, пір аарлыг ниме итчебіс.

Пісти осхас цех, пілчем, пістің районда чалғыс ла, пылтыр піс аны 23 кўннің не аразында пўдіріп алғабыс. Ол туста читі час аразында піс отызар тонна лораластырылған хуруг азырал тимнеченміс. Андаг азыралға мал хынча. Ам кирек транспортерлар таап, турғыссабыс, піс пір муң на нимес, илееде артых мал азырибыс. Аннанар амох піске чоохтап салғаннар: наа чылдаң сыгара пістің «мойныбыста» 1600 пас луғачах полар. Че мынзында тохтабассар, тееннер піске пастыхтар, кирек транспортерларны турғызыбыссабыс, сірер сах ідӧк хойға азырал тимнеп пастирзар. А піске ниме. Піс тоғыстаң тизерге сағынминчабыс. Пілчебіс, хойға сызыр нимені уғаа оох иде тоғырирға кирек. Андада ла ол чиир. Че ниме чох. Тоғырирбыс, кирек иде тимнирбіс.

Ам тимнелчеткен азырал килкім тоғыралған — тайнамныг ползын. Сағам піс. 8 килограмм сызырны, 10 килограмм силосты тоғырап, 1,5 килограмм концентратнаң, 100 грамм аммоний фосфадынаң паза 150 грамм туснаң порастырыбысчабыс. Мал пір дее халдырбинча мындаг азыралны.

Паза мындаг кирек. Пістің тоғызыбыс азырал площадказында мал көрчеткен кізілернің істенізінең палғалысча. Аннанар піс пір тоғыс итчеткең чон полчабыс тирге кирек. Анда тӧрт кізі: Евгений Чудинов, Константин Усанин, Александр Новоселов паза Александр Федосов. Пу наада мин олардаң сурыбысхам:

— 600 пас мал хоссалар, хоза тоғынчылар аларға кирек полар ба?

— Нимее? — хайхаза тўскеннер олар.— Позыбыс сыданарбыс.

Ана андағлар минің арғыстарым.

Я. ВАСИЛЬЕВ,
«Октябрь» совхозтағы азырал тимнечең цехтың машинизі.

Хысхыдағы сағысырас

Алғым Уйбат чазызында турча «Степной» совхозтың улуғ чабанының Алексей Александровичь Аткнинніч турлаа. Кўн наа ла сыхчатхан, иртепгі соох чил наа чаған харны сыбыр турған. Андаг даа полза, Алексей Александровичтің хойлары хачаноҳ чазыда полғаннар.

— Мин хойларымны састыг орынларда хадарчам, от читче, хойлар тосчалар. Андаг даа полза, хой хадарчатхан орынны алыстырарға сағынчам. Хар улуғ чаан парған, соонаң чылыг турын, хайылған, амды, ізең, ўстў пустан парған. Хойларға чӧрерге сидік. Ўр нименстре пустан парған чирлерні дискнең чӧргіс көргебіс. Тракторист Федор Сибиреков ол тоғысынаң ікі кўн айғасхан, че тузазын ал полбадыбыс. Амды хойларны хыраң чирлерде хадарчам, оды чахсы даа полбаза, хар чоғыл, чил хаап парыбысхан,— теен улуғ чабан.

Ишўл, сыннаң даа, хар ирте тўс парған. Чабаннарға тоғынарға ооң нимес. Хойлар арчалар. Андағларны тузында сизін турарға, чарын, алынча азырирға кирек. Амды Аткнин кӧрчеткен ӧрде 40 пас хомай сағлыг хой. Оларны чахсы азырапчалар, ўс хати чылыг суғнаң суғарчалар. Чахсы кӧрчеткен хойлар хысха тустың аразына кўс тартынчалар, пазох улуғ ӧорзер хозылчалар. Улуғ опыттыг чабанның хыстаг пасталаннаң сығара пір пас таа хой хорабаан. Анзы чабанның тоғысха прай кўзін салып тоғынчатханына киречі полча. Чазырчаң ниме чоғыл, прай ла чабаннар тоғысха Аткнин чіли хайбинчалар. Саа хомай хойларны тузында чарбинчалар, чахсы кӧрбинчелер. Аның ўчўн хой хорапча.

Алексей Александрович позының опыдын чазытта тутпинча, арғыстарына читірче. Кӧрімге алза, чиит чабан Терентий Боргояков пастағы ла чылы чабан полча, пастағы хыстағны иртірче. Аның ўчўн Терентий Аткнинде удаа поладыр. Алексей Александрович хойларны орта паза синни ӓзырирға, саа хомайланчатхан хойларны тузында чар турарға ўгрет салған.

А. А. Аткнинге маңат полысчалар инчізі Няпа Романовна паза Людмила Васильевна Петрова. Оларға тоғыс ідӧк читче, хойларны суғарчалар, азырал таратчалар, кошара істің арығлапчалар.

Чабанның турлааңда ферма устағчызы Илья Андреевич Мажаев паза зоотехник Алексей Салимович Зинатулин удаа полчалар. Тоғысты тирең пілерге харасчалар, чабаннарның киреқсінізін туэында толдырарына улуғ хайыг айландырчалар. Пасха даа сурыгларча полыс пирчелер.

Пўўлгі хыстаға хомай нимес тимненгебіс, — чоохтапча Алексей Александрович. Кошара чахсы чылылалған, ісің хуруг, арыг. Хойларны чылыла суғнаң суғарчабыс. Мал азығынаң сидік. Кўнде пір килограмм от алай сызыр орына, 200-ер граммнаң, 100-ер грамм концентрат читіре пирбинчебіс. Аның ўчўн хойларны иртеннең орайға читіре хадарарға килісче. Декабрь айда уламох часхыны азырирға кирек полар. Хадарчатхан хойларым ирте часхызын, март айда туурлар. Ол тус ырах нимес, хойларның саа чахсы поларға кирек.

Прай тоғысты чахсы сағының толдырча Аткнин. Андаг поларға кирек. Пазағы чылда 100 ине хойдаң 95-ер хураған паза пір хойдаң 4-ер килограмм тўк хырығарға обязательство алып тоғынча. Пирген сӧсті маңнанысты толдырар ўчўн, тоғысты азынада сананың одырарға килісче. Азынада сананмин, пӧгінімін хайди тоғынар за.

Улуғ чабан Алексей Александрович Аткнин улуғ сағысырасnаң чуртапча. Аның чуртазы андаг.

Пайрам кўннерінде аның көксінде Ленин ордені паза «За трудовую доблесть» медаль сағылыза тўсчелер.

Арбын хаалапча чабан Уйбат чазызынча, анда аның хынған тоғызы, ол позының чуртазын хаҳанға даа хой ӧскірерінең палғалыстыр салған.

В. ПОЛЕЖАЕВ.

КҮСТЕҢЧІК ИПЧІЛЕР

Боград районындағы «Советская Хакасия» совхозта хыстаг сидік ондайларда иртче. Че андаг даа полза, Мария Ивановна Бочегурова, Вера Ивановна Саргова, Домна Федоровна Какашкина паза Анна Павловна Фирсова інектең сўт саарын көмес тее хызырбинчалар. Оларның хайзы даа пўўнгі кўнде 7,2 килограмм саапча.

Пуларох чіли тўзімніг істенерге прай кўзін салчалар Варвара Алексеевна Шандакова паза Ирина Ивановна Пастаева. Күстенчік ипчілер сағам інектең 6—6,3 килограмм сўт саарына читчелер.

Інек сағчаңнарның ӧткін хайынызында дояркаларның бригадирі полчатхан Лидия Петровна Костякованың чахсы тоғысы іле көрінче.

Совхоз директоры П. М. Верба арғыс артых чидіглерге читчеткен інек сағчаңнарны ахчалыг сыйхнаң сыйхтаан.

А. АЕШИН.

Аннаң-мыннаң аны-мыны

ХОЛҒА ҮГРЕНГЕН ПУЛАННАР

Пуланнар холға ўгрен парар ондайны көзіткеннер Коми АССР-ның Троицк-Печора районындағы Якшин фермазында. Амды мында он чыл ирткенче туупчатхан инелер пар.

Пуланнарны ўгредіп алар тоғыс иртірчеткен ферма он чыл мының алнында тӧстелген. Аның пӧгіннерінең чоохтапча ферма устағчызы, улуғ научнай тоғынчы М. Кожухов:

— Сибирьде хаялларда табылған хоостар Якутияның, Байкал хазының пурунғы чуртағчылары даа пуланны мал чіли тутханнарын көзітчелер. Сурыг турыбысхан: амды чи іди итчее чоғыл ба? Ол сурыға нандырар ўчўн, 1979 чылда Печора-Ильич заповедникте сынаға пулан фермазы тӧстелген. Тізі пуланнар машинаңаң сағанына даа табырах кӧнік парғаннар. Суткада олар ортымахти алғысигіс килограмм сўт пирчелер, сўттері інек сўдінең ўс хати хойыг.

Соорға көлген пулан төрт чўс азыра килограмм грузты ооң ла тартча. Аннаңар оларны тайғада чол чох чирде маңнаныстыг тузаланарға чарир.

КЕМ ХАНЧА ЧӦРЧЕ?

ФРГ-да, Францияда паза Швейцарияда ирітілген сынағлар көзіткеннер: мының алнындағох чіли, почтальон тоғызы күн сай көрісінең палғалысча — істеніс күнінде почтальон ортымахтя 15 километр артиннаң чӧр салча. Аннаң сала асхынах чӧрче полиция тоғынчызы — 15 километрге чағын. Аның соонда полчалар официанттар (12,5 километр), садыгчылар (7 километр азыра), ўгренчілер (4,5 км). Тўгенчі орындалар имчілер. Олар істеніс күні иртіненче пір ле километр чӧр салчалар.

ХАҶАН ДАА ОРАЙ НИМЕС

ГДР столицазында — Берлинде—Гумбольдтың адынаң университетте улуғ частығларға пӧлік тоғынча. Ол пӧліксер 57 частығдаң 88 часха теере студенттер чӧрчелер. Страның пасха даа городтарында андаг факультеттер азары көрілче.

АФИННЕРДЕ ЧОН СЫЫСПИНЧА

Грецияның чоны 9,5 миллион кізі саналча, ол саннаң 3,6 миллион кізі Афиннерде чуртапча. Столица чонының саны уламох табырах ӧсче халғанчы чылларда — улуғ городта пірее дее тоғыс таап аларға сағынып, пеер тартылчалар чохчоостар, чохсыран парған кресеннер. Че город аринча сыдаспинча. Кирек чуртаҳан иңр, транспорт, чіченг ниме чидіспинчеткенде ле нимес. Уламох хорғыстығлар санитария ондайлары — городта суғ читпинче, тураларның ікі ўстіг чардығында канализация чоғыл. Правительство столицаны «ниіктелдірер» ўчўн илееде хаалаглар итче. Хай пірее учреждениелер (андар кірчелер алынча министерстволар) провинциязар кӧзірілчелер. Афиннерде чіченг нимелерніңнаадары кӧдірілгені чӧрадылған. Анда чох-чоостарны ірік чохта постарының чирлерінзер айландырарға кирек. Че анда оларны ниме сахтапча? — мына паза пір сурыг?

ТИГІРДЕ — УЛУҒ УУЧА

Самолеттаң пастағызын на парашюттыг сегірібізіп, америкадағы ипчі Эрдет Эвит чирзер кӧблче көнізінең «чиңістер книгазынзар» түскен. Хысхачахтя чоохтаза, парашюттыг сегіріс мында чиңістіг полбаан, а парашютист ипчіні чазы «чиңістер книгазына» ағыған полар. Э. Эвитке 74 час, ол палалар палаларынаң сыхханнарның уучазы полча. «Чиңістіг сегіріскең» аның палазының палазы чӧптең алған, тіпчелер сегірісті көрген кізілер.

«ААРЛАЗОХ» ЧІЗЕ

Көптең көп страналар армияға службаа ипчілерні алчалар. Ипчілер амды армияда служба иртчелер США-да, Китайда, Израильде, Родезияда, Заирде, Индияда, Данияда, Швецияда паза пасха даа страналарда. Турцияда даа, ипчілер ирениернең тиң праволығ полары көрінминчеткен дее странада, ипчілерні армияя, ол санда летчиктерге дее алчалар.

СЕРФИНГ ПАЗА АКУЛАЛАР

Серфинг — талай салғахтарынча чардыда чылары — хости акула пол парза, тың на хының спорт нимес. 26 частығ Кенни Доудт тиңіс ачының чарбанызына серфинг тузында, Американың Орегон штадының чарлары хазында, Кэннон-Бич городтаң ырах ниместе кір парған. Акуланаң ўр нимес тартысхан соонда, нанчылары Кеннині арачылап алғаннар. Хабырғалары сынғлап халған, азахтарына нинче-нинче чирде акула тістері кірген Кеннині госпитальзар читіргеннер, анда аның чуртазы ўчўн ікі час иртченче имчілер кўрезіг апарғаннар.

Серфингке хыначыларға акулалар чарбанғаны пу районда мының даа алнында таныталған. Іди, 1976 чылда талай ачыны серфинг чардызын аринча нимее чарабас иде хапхлап салған, оң полып, спортсмен чочыныснаң на халған.

(ТАСС, «СОВЕТСКАЯ РОССИЯ», «ЛЕСНАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ»).

ЧОННАР АРАЗЫНДАҒЫ ЭЭБ-СӨРЛЕР

НЫМЗАДЫҒ АЛАЙ ТИРІГЛЕНІС?

Пўўн Европаның алнында аарлыг сурыг турча: нымзадыг паза амыр чуртас чолынча парарға ба алай тирігленісті мыннаң мындар ӧскірерге бе. Пастағы чол ооң паза хысха полбас, че прай тилекейдегі чонны сағысыратчатхан ӧзӧгіс ағырыглар, тоғыс чохтар, хоның хызыгызы сурыгларын пӧгерге полызар. Тирігленісті ӧскіргені, тізең, тилекейдегі чуртасты прай чох ідібізерге аябас.

НАТО-ның иң чабал сағыстыгларының халғанчы чӧптері мындаг: Европада ханаттыг ракеталарны паза «Першинг-2» ракеталарны турғыс саларға. Пу чӧптерні толдырғаны чоннар аразындағы киректерні хатыгландырарына, удур-тӧдір киртіністі чох идеріне, ядролыг чаа полыбызар ондай ӧзеріне ағылар.

Мында Италияның аймах-пасха политическай партияларының хай пірее устағчылары, пу аарлыг сурыға читіре хайыг салбин, США-ның тайма хылыныстарын сала маңзыри чаратчатханнары сағысыратча. Ниме пу? США-ның чахығларын, чалчы чіли, чоох чох толдырчатханы ба алай соонаң нандырыг тударынаңар сағынминчатханы ба. Пір ле ниме ікінчілетпинче — іди дее, піди дее полза, прай аар-чўк Италия чонының иңніне артылар.

Америка тирін Европада тың кирек ниме ӧс? Пу сурыға орта нандырар ўчўн, НАТО страналарындағы хазна пічіктерінзер айланарға кирек.

25 апрельде США-ның арачыланыс министрі Браун чарлаан, НАТО страналарының паза Варшавадағы Чӧпке кірчеткен страналарның ядролыг даа, оланай даа тиріглері пір тиң тіп. Мында СССР-наң улам на ыырласчатхан, наа чаа хайди даа полар тіп суулапчатхан Китай санға алылбинча.

Кидеркі Европада Совет Союзынзар көстеп салған ханаттыг паза «Першинг-2» ракеталарны турғысчатханы, тирігленісті ӧскірерін пазох хатап пастап, Европада удур-тӧдір чігленістерні тӧрідеріне хабазар. Ағаа хоза, пілерге кирек, ол ракеталарны тузаланардаңар чарадыг океан озаринда (США-да) алылар.

Европаны Американың наа тирінең тіріндірер пір ле сылтаг полча — ядролыг даа, оланай даа тирігнең азын парыбызын, аны Совет Союзынаң тоғыр тузаланарға. Пу уғаа азымахчы сағыстар Американың хазна пічіктерінде чарых пазыл парғаннар.

Піс хорғыстыг азыр чолда турчабыс. Сынап пўўн тилекейдегі чоннар постарының устагчыларын чалғыс ла сын паза хыйға чарадыг аларға чоохтас полбаза, таңда уғаа орай пол парар.

Нино ПАСТИ,
НАТО-ның Европадағы пірікгірген тиргілгіг күстерінің ӧӧн командующайының орынчызы полған Италия сенаторы.
(АПН).

Францияның коммунисттері істенчі чонның киреқсініcтеріне турысчалар. Оларға предпринимательлернің чабал киректеріне тоғыр, істеніс паза чуртас ондайларын чахсыландырар ўчўн кўрезігде полысчалар.

СОМДА: «Піс Сен-Дениде чуртирға паза тоғынарға хынчабыс», «Сен-Дениде пір предприятие дее чабылбасха кирек»,— чарлааннар коммунисттер пастаанаң ирткен демонстрацияның араласчылары.

ТАСС ысхан сом.

Тилекей ибіре хысха хабарлар

ШВЕЦИЯНЫҢ ӦЛІГ КӦЛЛЕРІ

Пеер килген кізілерніңсағызында хойыг ағастар, палыхха пай кӧллер, ап-арыг, табырах суғлар саңайға халчалар. Швеция чир чаяны чахсы хайраллапчатхан страналарның пірсі полча. Че андаг даа полза, шведтер страның чир чаяына хорғыс полчатханын ит полбааннар. Сера тўскен сылтаанда чир паза суғ ардаң сыхханАннанар Швециядағы 20 мўң чағын кӧлде специалисттер санаачынан, чуртас чох полыбызар. Оларның хай пірееларі саңайға ӧлігпол паварар.

Пір чылға Швеция чиріне 550 мўң тонна сера тўсче. Аның көп сабазы Англиядаң паза Кидеркі Германиядаң — «учух килче» Кӧллер паза суғлар, химическай реакция полған сылтаанда, чапчарых пол парчалар. Че страның ўстўнзархы паза кидеркі районнарда чуртапчатхан чонны андаг ниме ӧрінгірбинче. Шведтер чир ардапчатханынаң аймах-пасха ондайнаң кўресчелер. Че, мындағылар санаанынаң, пу сурыгны чоннар аразындағы тогыс ла ондайлап полар.

ЗАМБИЯ ТИЛІС ЧОЛЫНДА

Замбия пос хоның чолына пірібіскендӧк, аның правительствозы промышленность-ты, аал хонинн, транспортты, связьты позының холына алған. Пічік пілбинчеткенін чох идерінде, чоңға имчі полызинн пирерінде Замбия маңат маңнанысха читкен. Улуғ кізілер аразында пічік пілбинчеткеннернің санын кӧп хызырған ўчўн, 1971 чылда ЮНЕСКО пу странаға Н. К. Крупскаяның адынаң сыйнин пирген. Амды полған на олған школаа чӧрче. Прайзы ортымах ўгредіг алзын тіп закон тимнелче. Лусакада национальнай университет тӧстелген. Ол страның чон хонинна аймах-пасха специалист тимнелче. Пос хоның тыг чуртас пасталғаннаң пеер больницалар паза имнег пунктары саны ікі хати ӧс парған. Андаг ниме прай чоңға имчі полызинн пирерге ондай пирче. Кіріп парған кізілерні, істеніс ветеранның көреріне, чиптерні паза олғаннарны ўгредеріне көп ниме іділче.

ДЖАКАРТАҶА ТУЛАДА ИДІЛГЕН МОТОРЛЫҒ

Велорикшалар хачан-да Джакартаның улицаларында толдыра полчаңнар. Амды Индонезияның столицазында оларны тастыхти турчатхан улицаларда ла көрерге чарир. Городта амды «бимо» — мотоцикл моторлыг ўе тегілектіг такси — тол парған. Таныхтир кирек, мында олаңай такси парох, оларнаң чӧріп, аның ўчўн ахча тӧлирге прайзы ла полбас. Столица чуртаҳчыларының көбізі «бимонаң» чӧрче.

Пу чылда Джакарта чуртаҳчылары наа мотоколяска көр салғаннар. Ол көрімінең чарысха тимнелген автомобильге тӧбй. «Сриканди-200», пасха машиналардаң паза мотоциклдерден көре, сала пасха көрімніг.

Техническай саринаң көрзе, пу модель позының класында иң артых. «Сриканди» ирті кип-чоохтағы хыстың адынаң адалған. Аны Индонезияның «Бахана Тимур моторс» компаниязы паза Туладағы машина пўдірчең заводтың инженерлері тӧстеенер. Конструкторларның ӧӧн пӧгіні машинаның істің чахсыландырарға паза аны пўдірер ондайларны ниіктеп саларға полған. Ол пӧгін толдырылған.

Пўўлгі апрель айда Джакартада Совет Союзының садыг кӧзідін ирткен. Анда «Сриканди-200» көп кізінің хайиин тартхан. Амды «Бахана Тимур моторс» компания андаг мототакси пўдірерге нинче-нинче муң чахыг алған.

ВУЛКАНДА ЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ

Гавайя олтырыхтарында геотермическай электростанция пўдіреріне тимненіс парча. Ол Килауэа вулканнаң сыхчатхан ізіг суғнаң тогынар.

Пу тилекейдегі иң пӧзік вулканнарның пірсі — талай ўстўнде 1247 метрде турча. Чир алтында полчатхан суғның ізии 300 градусха читче. Анда давление пӧзік полған сылтаанда, суғ хайнабинча. Че, аннаң сыхтох, ол ізіп парған оорға айлаң парча. Ол оорнаң турбиналар айландырарға чарир.

Тогыстарның пастағы чардығы — кічіг турбинанаң генераторны тургызары. Ӧӧн электростанцияны пўдірері пір чыл пазынаң пасталар.

АПН.

Ағбандағы политехникумға—25 чыл

Ағбандағы политехникум 1954 чылда азылған. Пастағы ӳгредіг чылында 120 кізі алыған. Олар ағас тоғызының, ағас тартчаң чолларның пӳдіріинің специалисттеріне ӳгренгеннер. Угредіг заведениезі алнында крайдағы ағас промышленнозына ортымах звеноның устағчыларын тимнирге пӧгін тургызылған.

Амды Ағбандағы политехникум крайда ла нимес, а ағас пилетечең паза ағас тоғынчаң министерствода иң килкім ӳгредіг заведениезі пол парған. Пӳӳн кӳнӧрте паза заочно ӳгренчең пӧліктерде 2500 кізі пис специальностьча ӳгренче. Мында ағас тоғызының технологтары, автомобильлерні тоғындырчаң паза тыхтачаң устар, ағас тоғызында тузаланылчатхан аймах техниказының паза механизмнерің механиктері, плановиктер паза бухгалтерлер тимнелчелер.

1957 чылда техникумны 97 кізі тоосхан полза, ирткен чылда ла ол чон хонинна 900 чинт специалист хос пирген. Амды олар тиксі крайча паза Чир-суубыстың пасха даа чирлерінче тарапчалар.

Таныхтир кирек, ӳгредіг заведениезі тӧреміл алғыдылча. 25 чыл аразында 900 орынға ӳгредіг корпузы, тӧрт хадыллыг лаборатория, 1500 орынға ӳс общежитие, спортнаң теелісчеткеннерге ікі зал, 120 орынға столовай пӳдіріл парғаннар.

Пӳӳн техникумда тирең паза алғым пілістіг специалисттер тимнирге прай оңдай пар. Лабораторияларда амғы киреxсініске нандырчатхан тиріглер, наа техника полигонында ағас тоғызында тузаланылчатхан машиналар паза механизмнер, гаражта, тізең, наа тракторлар паза автомашиналар.

Амғы тус специалисттер тимнірің чахсыландырарға, аймах пілістіг паза чуртасты чахсы оңарчатхан кізілерні тимнирге киреxсінче. Производство ӳгредининің мастерлері, ӳгретчілер пу киреккe улуг хайыг айландырчалар. Угредігні тоғысынаң паза чуртаснаң палғалыстырар сурыг мында маңнаныстыг пӧгілче. Улуг курстағы ӳгренчілер практиканы леспромхозтарда, ағас тоғынчаң пасха даа предприятиелерде иртчелер. Диплом тоғыстары, тізең, хайзы предприятиенің ӧзізінең палғалыстыра иділче.

Техникумдағы комсомол организациязының улуг тогызын ӧнетін таныхтырға кирек. ВЛКСМ комитеді чахсы специалистер тимнірінe турыстыг хозым итче.

СОМНАРДА: 1. Техникумның ӧӧн корпузы. 2. Лабораторияда. 3. Угредігні Ш. Н. ХУСАИНОВ апарча.

Сомнарны А. Зыков суурган.

(Пасталғаны 146 №-де).

Арғалыг сынға сыхханда,
Халых чонына чахыг пирген:
«Өкіс хулун халза,
Мал тиміне читіріңер,
Өкіс пала халза,
Кізі тиміне теендір турыңар,
Чардыхты чарып чіңер,
Пӳкӳлні пӧліп чіңер.
Пірдеезі мин кӳстігбін,
Пірдеезі мин артыхпын тіп
Махтан чӧрбезін.
Хара чазаг чӧрбеңер,
Аттың чахсызын мӳніңер.
Кип-азах чох кізі чӧрбезін,
Киптің чахсызын кизіңер.
Кирі апсах-инейлерні
Нымзах итнең азыраңар.
Алып Алтын Хан
абамның орнына
Хадарганға хан,
Азыраанға пиг мин пюлам.
Малға мал хозынар,
Чонға чон хозынар.
Мин айлан килгенче пу
чирге,
Хылыс сӧзірініп,
алып килбезін,
Хузурух сӧзірініп,
пӳӳр кірбезін».
Анымчохтарын пирискеннер.
Алып Хан Толай
Ат ахсын айландыра тартхан,
Толғап иткен тобырчыхты,
Оң холына тудып,
Хан тигірге сыгара тутхан.
Ах пулуттың алтына
читкенде.
Көк пулуттың ӳстӳне
сыхханда.
Ӳӳктеп, ӳкӳс салған,
Хысхырып, хамчы сапхан.
Алып Хара Тораат.
Азах теең, ойлаанда,
Хара чирнің ӳстӳ.
Тербен чіли, тартылысча,
Пизік чіли, абыдыл турча.
Атхан ухтаң табырах парча,
Учуххан хустаң хапчығай
парча;
Чил чіли, чилбірен парча,
Хуюн чіли, хуйбырын парча.
Хара чирдең чачыраан
Хара палғас
Айның-кӳннің хараан
тулғапча.
Учух парча тіп сарынза
Хан Толай,
Ханат кӳӳлегі истілбинче;
Чӳгӳр парча тіп сарынза
Хан Толай,
Алып ат теең
чӳгӳргені истілбинче.
Оя теең чӳгӳрген чирлерде
Ойым кӧллер тур халча;
Чая теең чӳгӳрген чирлерде
Чайым кӧллер тур халча.
Хыйған тастыг чирче
ойлаанда,
Хызыл чалын оттар
кӧйіс халча.
Чалбах тастыг чирче
ойлаанда,
Чалынныг оттар
кӧйіс халча.
Ай парар чирлерні
Ара хонмин иртіпче;
Чыл парар чирлерні
Читі хонмин иртіпче.
Ачығастыг ах чазылар
Ат азағы алтында
Кӧп чайыл халча;
Кӧбленістіг кӧк чазылар
Ир кӳлӳктің алтында
Кӧп чадып халча.
Алып Хан Толай
Арғалыг сынға сыхханда,
Ат ахсын тохтада тартхан,
Ала харахнаң айландыра
кӧрген.
Ікі харахнаң ибіре кӧрген —
Абазы Алтын Хан аңначаң
Хара тайғаа читкен полтыр.
Хара тайғаның хырында
Тоғыс хулас сынныг
Хара Пӳӳр пазып чӧрче,
Хара тайғаның істінде
Азыр ханаттыг хустарны,
Харсахтыг аңнарны,
Тооза чіп, ӳреткен полтыр.
Аны кӧріп, Хан Толай,
Тоғыс хулас сынныг
Хара Пӳӳрні тудып аларға
тіп,
Иніс тӧбін пастырған.
Мыны сискен Хара Пӳӳр,
Хара чирні оя тееп,
Чачырап, чӳгӳрібіскен.
Аны кӧріп, Хан Толай
Алып Хара Тораадына
чоохтапча:
«Алтанып мӳнген
Алып Хара Тораадым,
Арға чурттаң сығарда,
Азыр ханатгыг хус осхас
полғазың.
Аймах чиріне чит киягенде,
Тоғыс хулас сынныг
Алып Хара Пӳӳрге читпезең,
Чалбах наның чара сабам.
Ине чуртынаң сығарда,
Ікі ханаттыг хус осхас
полғазың,
Тоғыс хулас сынныг
Хара Пӳӳрні сӳріп
читпезең,
Ікі хараан суура сабам»,
— іди тіп,
Толғап иткен тобырчых
хамчызын
Хан тигірге сыгара тутхан.
Ах пулуттың алтына
читкенде,
Кӧк пулуттың ӳстӳне
сыхханда,
Ӳӳктеп киліп, ӳкӳс салған,
Хысхыр киліп,
хамчы сапхан.
Алып Хара Тораат
теең ойлаанда,
Хара чир чайхалча.
Хан тигір сохлас турча.
Хара чирдең чачыраан
хара палғас
Айның, кӳннің харағын
тулғапча.
Тоғыс кӳнге читіре пу
чирде
Арыбас ах тубан
чайылыбысхан,
Кӧдірілбес кӧк тубан
ораалыбысхан.
Арғалыг чуртта чуртапчатхан
Алып хыс Ай Арыг пілін
турза.
Пис кӳннең ибірля килчең
Алып туңмазы Хан Толай
Ибірілір килбин салды.
Алты кӳнде айланчаң
Алып туңмазы Хан Толай
Айлан килбин салды.
Пір хулахнаң чир алтын,
Пір хулахнаң чир ӳстӳн,
Хулах салып, тыңназа,
Хайзы-хайзы чирде,
Хара чирнің алтында ба,
Чир чалбахтың ӳстӳнде бе,
Хан тигірнің тӧзінде бе.
Хатыг азахтыг мал чӳгӳр
килче,
Хатыг пілектіг ир саап
килче.
Хара чир ӳстӳ чайхалча.
Хан тигір тӧзі сохласча.
Нуған харах асханча,
Асхан харах чапханча.
Ат асчаң арғалыг ӳстӳнде
Алып Ах Пора ат киліп
тура тӳскен.
Алтанып мӳнген алыбы
Ханнаң хызыл сырайлыг,
Хартыгача харахтыг,
Ай тізе, ари чох
Кӳн тізе, сузы чох,
Арыг, сіліг алып полтыр,
Арғалыңы азыра пастырбин,
Алып кізі чоохтан тур:
«Алып Ай Арыг,
Чалғыс туңмаң, алып
Хан Толай,
Тоғыс кӳнге чиділ парды,
Тоғыс хулас сынныг
Хара Пӳӳрні
Чир чалбахтың ӳстӳн тооза
сӳріп,
Порас чарых чіріне
кірібіскен.
Мин Ах Пора аттыг
Алып Хартыға поларым,
Чалғыс туңмаң
Хан Толайға
Порас чарых чіріне
полызарға парчам.
Піс амыр-хазых
айланғанча,
Арғалыг малыңны,
арға чуртыңны
Амыр көр турарға ползын,
Піс изен-хазыр ибір
килгенче,
Илбеткі чоныңны
Интеп көр турарға
ползын».— тін
Алып Ах Хартыға
Ат ахсын айландыра тартхан,
Ӳӳктеп ӳкӳс салған,
Хысхырып, хамчы сапхан.
Хара чир чайхал
халған,
Хан тигір сохлас
тур халған.
(Мыннаң мындархызы полар).

Спорт

КӲРЕС

26 ноябрьдаң 30 ноябрьға читіре Хызылчар городта чинттер аразында, РСФСР-ның чемпионы ат алар ӳчӳн, олаңай кӳресче марыг ирткен. Хызылчар крайының піріктірілген командазына Хакасиядаң пис кӳресчі кірген. Марыгда араласханнар Дмитрий паза Александр Тюмерековтар, Вячеслав, Сергей паза Олег Асочаковтар.

Пастағыданох сығара чинт кӳресчілер аразында хазыр харбазыг парған. 57 килограмм кӧдірімде спорт узы Александр Тюмерековна тиннезер кізі табылбаан. Ол, прайзын учаландырып, чинттер аразында позының кӧдірімінче РСФСР чемпионы полыбысхан. Аның харындазы Дмитрий 52 килограмм кӧдірімде кӳрескен. Ол кӧдірімде 7 спорт узы паза чинттер аразында СССР призерлары полчатхан 3 кӳресчі полған. Дмитрий, андағ даа полза, пір дее туртухпаан, ідің ол 4-чі орынға сыххан.

Пу кӳресчілер «Трудовые резервы» спорт обществоданнар. Оларны кӳреске ӳгретче Геннадий Селеверстович Қызласов. Аның кӳресчілері марыгда наадаң наа маңнаныстарға читчелер.

Спорт узына кандидат Олег Асочаков, чинт тее паза асхынах опыттыг даа полза, хомай нимес кӳрес кӧзіткен, 52 килограмм кӧдірімде 7-чі орын алған.

• • •

Чуваш АССР-ның кінінде, Чебоксары городта гражданскай чааның матыры Василий Иванович Чапаевтің хумартхызына чарыдылған Тиксі Союзтағы турнир олаңай кӳресче иртірілген.

Пу марыгда Хакасиядаң 5 кӳресчі араласхан: Дмитрий Сагалаков, Анатолий Тюмереков, Моисей Бутанаев, Виктор Агафонов паза Сергей Кухаренко.

Чебоксарыда ирткен марыгда Г. С. Кызласов кӳреске көніл тірчеткеннер ідӧк маңат кӧзідімге читкеннер. Анатолий Тюмереков ікінчі, Дмитрий Сагалаков ӳзінчі орын алғаннар.

Н. АХПАШЕВ.

БАСКЕТБОЛ

«Востоксибгипроводхоз» институтта физкультураа паза спортха улуг хайыг салчалар. Институттағы спортсменнер спорттың прай даа кӧрімнерінең город паза область марыгларында араласчалар. Институт істінде ідӧк спорт марыглары удаа иртірілче. Пу кӳннерде институтта пастағы орын алар ӳчӳн баскетболча марыглар ирткен.

Пастағы кӳнде ікілер командалар марыгласхан. Пӧзік устарын паза чиңіске кӳстеністерін кӧзіткеннер суг хозяйство пӧлиннің спортсменкалары. Олар пастағы орынға сыхханнар. Ікінчі паза ӳзінчі орынға аал проектирование пӧлігінің паза электротехническай пӧліктің командалары сыхханнар.

Ікінчі кӳнінде иреннер кӳс сынасханнар. Мында пастағы орынға изысканне пӧлігінің командазы сыххан. Ікінчі паза ӳзінчі орыннарда электротехнический паза суг хозяйствозы пӧліктерінің командалары пол парғаннар.

Институттың устағчылары паза профсоюз комитеді марыг араласчыларын алғыстааннар, чиңісчілерге аарластыг пічіктер паза сыйыхтар пирілген.

М. САРТЫКОВ,
«Востоксибгипроводхоз» институттың тоғысчызы.

ХОККЕЙ

Ағбандағы «Пӳдірігчі» стадионда хоккей ойыннары пасталарына чарыдылған турнир иртірілген. Марыгда алты команда араласхан. Пастағы тоғазыгда ӳгретчілер институдының студенттері паза механический заводтың ікінчі командазы кӳстерін сынасханнар. Пу тоғазыгда 4:0 саннаң студенттер чиңіп алғаннар. «Вагонмаштың» командазы 2:0 саннаң «Локомотивті» чиңіп алған. Анаң студенттер мехзаводтың пастағы командазына 1:3 саннаң утыр салғаннар. «Колос» «Вагонмашты» 6:0 саннаң утып алған. Халғанчы тоғазыгда мехзаводтың «Торпедозы» паза «Колос» учурасханнар. 1:0 саннаң утып алып, «Торпедо» марыг чиңісчізі пол парған.

• • •

Хызылчар крайында шайбалыг хоккейче пастағы орын алар ӳчӳн ойыннар пасталыбысхан. Край маринда тоғыс команда ойнапча. Олар удуртӧдір ікілер хати тоғазарлар. Хакасиядаң пу марыгда Саяногорсктағы «Борус» араласча. Пастағы ойыннарны «Борус» Хызылчарда иртірер.

В. ДЕРЕНЧУК.

Иван Григорьевич Котюшев

1919 чылның 15 сентябрьында тӧреен хакас писательі Иван Григорьевич Котюшев. Аның тӧреен чирі Көл пилтіріндегі аал Советінің Котюшев аалы полған.

1934 чылдаң сығара, Иван Котюшев Хакас автоном облазының «Хызыл аал» газетазынзар Шира районынаң сығара хабарлар пазып пастаан.

1932 чылдаң сығара 1944 чылға читіре Иван Григорьевич пастаң аал Советінде, соонаң Алтын чул колхоз аалында, ол туста Ужур район ына кірген Учумдағы хой совхозында, Ӳстегі інек совхозында санчы полып тоғынған. Ада Чир-суубыс ӳчӳн Илбек чаа тузында, 1944 чылда Иван Григорьевич позының пастағы тахпахтарын «Хызыл аал» газетазар ызып пастаан. Ол тустаң пеер аның хакас литературазындағы тоғызы пастаған. Поэт Иван Григорьевичтің адын сағамғы туста Хакасияда ла нимес, че Совет Союзындағы хыгырыгчылар даа пілчелер.

Иван Григорьевич Котюшев Хакасияда пастағызын на писательлер организациязын тӧстеен ӳзӧлеңнің пірсі полча. 1949 чылда оларны — Н. Г. Доможаковты, И. М. Костяковты паза И. Г. Котюшевті — Совет писательлері союзының членіне алып, Хахасияда совет писательлері союзының пӧлігі азылған.

Аннаң пеер И. Г. Котюшев пос тілінең дее, орыс тілінең дее илееде книгалар сығарған. Аның «Ах Ӳӳс», «Пургунныг ағын», «Суг хазында», «Каяктың тӳлгӳзі», «Кӳскӳ чил» паза «Тастағы істер» тіп книгаларын хакас хыгырыгчылар чахсы пілчелер.

Орыс хыгырыгчылар аның стихтарынаң Хызылчарда сығарылчатхан «Ким суг» тіп альманахтың, Новосибирскте гі «Сибирские огни» журналның паза Москвадағы «Огонек» журналның страницаларында сыххан паза пасха даа газета-журналларда сыххан стихтарынаң пасти танысханнар.

Тӳгенчі туста Иван Григорьевич «Кӧк порчолыг чазы» паза пасха даа улуг проза книгаларын пазып айғасхан. Ол ідӧк пір пӧліктіг ойыннар пасчаң полған.

Чаа соондағы чылларда Иван Григорьевич Ах Ӳӳс хазының на нимес, че тиксі Хакасияның көрчізі пол парған.

Позының литературадағы тоғызының иң улуг книгаларын пазып тоғынчатхан писатель Иван Григорьевич Котюшев кинетін ӳреп парды. Аның адын хакас литературазының хыгырыгчылары ундубастар.

ПИСАТЕЛЬЛЕРНІҢ ХАКАСИЯДАҒЫ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ.

«ЛЕНИН ЧОЛЫНЫҢ» РЕДАКЦИЯЗЫ.

ХЫЗЫЛЧАРДАҒЫ КНИГА ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫҢ ХАКАСИЯДАҒЫ ПӦЛІГІ.

КӦРІНЕР

10 — ПОЙЕДЕЛЬНИК

ПАСТАҒЫ ПРОГРАММА

АҒБАН

18.00 «Шайбу-шайбу». Мультфильм.
18.20 Хакас тілінең хабарлар.
18.30 «Юрий Гагарин». Телефильм.
19.20 «Телевизионнай приемнай».
20.00 «Экран-79».
20.15 Спорт ӳзӳрии.
20.55 Чоннар аразындағы хабарлар. Хакас тілінең.
21.10 «Пістің аалчыбыс».
21.40 Чарлағлар.
21.45 «Дело Румянцева». Хоос фильм.

11 — ВТОРНИК

ПАСТАҒЫ ПРОГРАММА

МОСКВА

10.00 «Тус».
10.40 Иртенгі гимнастика.
11.05 Мультфильмнер программазы.
11.35 С. Соловейчик. «Ватага «Семь ветров». Спектакль. 4-чі история. «Тарахтелка».
12.20 «Көрзе дее, киртінчее чогыл». Көзідігні апарча С. П. Капица.
13.20 Гитарист А. Родригестің концерті. (Куба).
14.05 Хабарлар.
14.10—16.00 Тынағ.
16.00 Хабарлар.
16.20 Странадағы телестудияларның документальнай фильмнерінің программазы.
17.00 «Пістің сад».
17.30 «Угретчее — музыка урогы». Ӳзінчі көзідіг.
18.30 «Наставник». Тележурнал.

АҒБАН

19.00 Хакас тілінең хабарлар.
19.10 «4-чі чылны тоозып». Чоохтазығ.
19.20 «Продолжение подвига». Соян-Сус пӳдірігчілерінеңер көзідіг.
20.00 «Экран-79».

МОСКВА

20.15 «Пӳӳн чир чалбахта».
20.30 «Чон көглері».
20.40 «Навстречу миру». Документальнай фильмнің премьеразы.
21.00 «Как исправить папу». Хоос фильмнің премьеразы. (ЧССР).
22.30 «Тус».
23.05 «Музыка чуртазы». Апарча композитор А. Николаев. Аразында — Пӳӳн чир чалбахта.
00.30—01.05 «В краю ювелиров». Телефильм.

ІКІНЧІ ПРОГРАММА

МОСКВА

19.00 «Көгліг старттар».
19.45 «Наука чуртазы». Көзідігде Социализм Істенізінің Матыры, СССР-ның Ырахты Востоктағы наука центрінің академигі Н. А. Шилов араласча.

АҒБАН

20.15 «Дашкесан». Документальнай фильм.
20.30 Реклама.
20.35 «Беда от нежного сердца». Хоос фильм.
21.15 «Брак по-имеретински». Хоос фильмнің премьеразы. 1 серия.
22.30 «Тус».
23.05 Орыс хоры обществозының 100 чазына чарыдылған концерт. Кремльдегі Съездтер дворезінең передача. Аразында — «Пӳӳн чир чалбахта».
00.15 — 00.50 «Литература хыгырылары». Н. Тихонов. «Кавалькада».

ІКІНЧІ ПРОГРАММА

МОСКВА

18.25 Г. Синисало. «Сампо» балеттең сюита.
18.45 «Книга синің чуртазында».

АҒБАН

19.25 «Піс таллапчатхан чоллар».
19.55 Чарлағлар.
20.00—21.20 «Волки и овцы» спектакль. 2 серия.

12 — СРЕДА

ПАСТАҒЫ ПРОГРАММА

МОСКВА

10.00 «Тус».
10.40 Иртенгі гимнастика.
11.05 «Орленок» киностудияда Совет Союзының Матыры А. В. Ляпидевскийнең юнкорларның тоғазни.
11.55 «Как исправить папу». Хоос фильм.
13.25 Я. Сибелиустың көглерін ЦТ-ның паза ВР-ның улуг симфония оркестрі толдырча.
14.15 Хабарлар.
14.20—16.00 Тынағ.
16.00 Хабарлар.
16.20 Документальнай фильмнер программазы.
17.20 «К. Симонов. Стихтар. Дневниктер. Сағысча киргені».
18.05 «Москвадағы комсомолның киреxтері».
18.35 «Орыс тілі».

АҒБАН

19.05 Хакас тілінең хабарлар.
19.15 Странадағы прай пионерлер Ленин киреене сынчыхтар.
19.45 «Экран-79».

МОСКВА

20.00 «Полған на хооста — кӳн».
20.15 «Пӳӳн чир чалбахта».
20.30 Е. Станкович. «Симфонистта». Дирижер С. Литвиненко.
20.50 «Спутник кинозрителя». Апарча СССР-ның саблыг артизі Е. Киндинов.
21.25 «Фирангиз». Хоос фильм.
22.30 «Тус».
23.00 УЕФА-ның кубогы ӳчӳн футболча тоғазыг. «Динамо» (Киев) — «Локомотив» (София). Аразында — Пӳӳн чир чалбахта».

ІКІНЧІ ПРОГРАММА

МОСКВА

19.05 Чинт толдырығчылар концерті.
19.30 «Ӳндезінер, горниттер».

АҒБАН

20.00 «Представление продолжается». Фильм-концерт.
20.30 Чарлағлар.
20.35 «Волки и овцы». Спектакль. 1 серия.

13 — ЧЕТВЕРГ

ПАСТАҒЫ ПРОГРАММА

МОСКВА

10.00 «Тус».
10.40 Иртенгі гимнастика.
11.05 «Ӳндезінер, горниттер».
11.35 «Фирангиз». Хоос фильм.
12.40 «Миниң городым». Музыка программазы.
13.20 «Чол чӧрін кино суурчаңнар клубы». Апарча Ю. А. Сенкевич.
14.20 Хабарлар.
14.25—16.00 Тынағ.
16.00 Хабарлар.
16.20 Чоннар аразындағы олған чылына.
17.10 История страницалары.
17.40 Спорт клазы.

АҒБАН

18.25 Хакас тілінең хабарлар.
18.35 Аал меридианы.
18.50 «Экран-79».
19.05 «Иң күстіглер турнирі». Хакас тілінең.

МОСКВА

19.25 «Ленинніқ миллионнар университеті». «Социализм экономиказынаң устиры».
19.55 «Буренушка». Мультфильм.
20.15 «Пӳӳн чир чалбахта».
20.30 «Пістің палалар». Сомпар очеркі.
20.35 «Диалог с планетой». Документальнай фильмнің премьеразы.
21.15 «Брак по-имеретински». Хоос фильмнің премьеразы. 1 серия.
22.30 «Тус».
23.05 Орыс хоры обществозының 100 чазына чарыдылған концерт. Кремльдегі Съездтер дворезінең передача. Аразында — «Пӳӳн чир чалбахта».
00.15 — 00.50 «Литература хыгырылары». Н. Тихонов. «Кавалькада».

ІКІНЧІ ПРОГРАММА

МОСКВА

16.00 Хабарлар.
16.20 «Аалдағы кӳннер».
17.20 «Шахмат школазы».
17.50 Мелитопольдағы Культура туразының бандуристкалар ансамблының концерті.
18.10 Синің ленинскай библиотекаң.

АҒБАН

18.40 «Олғаннарға — фильм»
18.45 Хакас тілінең хабарлар.
18.55 «Аал меридианы». «Техниканы—урожай-80-га».
19.25 «Экран-79».

МОСКВА

19.40 Баскетболча СССР чемпионады. Иреннер. ЦСКА — «Динамо» (М).
20.15 «Пӳӳн чир чалбахта».
20.30 «Тус» программаның почтазы. Апарча — комментатор Е. Синицын.
21.05 Ойнапча В. Ковтон (аккордеон).
21.20 «Брак по-имеретински». Хоос фильмнің премьеразы. 2 серия.
22.30 «Тус».
23.05 «Көрзе дее, киртінчее чогыл».
24.00 «Пӳӳн чир чалбахта».
00.15—00.45 Сарапча Бинг Кросби (США).

ІКІНЧІ ПРОГРАММА

МОСКВА

18.40 «Москва паза москвичтер».
19.00 «Кічіглер творчествозы».

АҒБАН

19.40 Киножурнал.
19.50 «Экран-79».
20.05 Чарлағлар.
20.10—21.25 «Если я полюблю». Хоос фильм.

Редактор Г. СУНЧУГАШЕВ.

«Ленин чолы» неделяда ӳс хати сыхча: вторникте, четвергте, субботада.

ПІКТІҢ адрезібіс паза телефоннарыбыс

662600. АҒБАН город, ЩЕТИНКИН улицазы, 34 «ЛЕНИН ЧОЛЫ»

ТЕЛЕФОННАР: редактор — 6-22-97, редактор орынчызы паза партийнай пӧлік — 6-21-47, хачы — 6-23-94, промышленность — 6-50-55, аал хонин — 6-21-92. Советтер — 6-27-49, чинттер — 6-37-32, письмолар — 6-61-16.

«Ленинский путь» — орган Хакасского обкома КПСС и Хакасского облсовета. Укрупненное полиграфпредприятие «Хакасия».

АЧ00853 Тираж 5750 Заказ 7556